

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Problematika kurátorství pro děti a mládež

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ PRÁCE**

Autor: Daniel Kolín

Vedoucí práce: doc. PhDr. Adéla Mojžíšová Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Problematika kurátorství pro děti a mládež*“ jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 29. 4. 2024

.....

Daniel Kolín

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Adéle Mojžíšové Ph.D. za její odborné vedení, trpělivost, cenné rady a čas, který věnovala této bakalářské práci. Také bych rád vyjádřil své díky všem respondentům, kteří se ochotně zapojili do výzkumné části této práce.

Problematika kurátorství pro děti a mládež

Abstrakt

Má bakalářská práce se zabývá tématem kurátorství pro děti a mládež. Cílem mé práce je zjistit, jaké jsou hlavní limity spolupráce mezi kurátorem pro děti a mládež a spolupracujícími organizacemi v okrese Český Krumlov. Kurátor pro děti a mládež je specializovaný odborník v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, jehož úkolem je zabránit vzniku a šíření sociálně nežádoucích jevů mezi dětmi a mládeží. Jeho práce spočívá v poskytování sociálního poradenství a přijímání opatření ke zmírnění nebo odstranění problémů, jako je například nedostatečná školní docházka nebo užívání alkoholu a drog.

Pro výzkumnou část mé práce byl použit kvalitativní typ výzkumu, který probíhal prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, formou dotazování. V první části mého výzkumu byli jako komunikační partneři vybráni všichni kurátoři pro děti a mládež z řad OSPOD, kteří působí v okrese Český Krumlov. Druhá část se odvíjela od části první. V ní se vyskytují zaměstnanci ze spolupracujících organizací, které v první části kurátoři zmínili jako organizace, se kterými nejčastěji operují. Následně byla všechna data zpracována technikou otevřeného kódování.

Z výsledků výzkumné části vyplynulo, že dané subjekty nevnímají v rámci své spolupráce nějaké zásadní limity a převážně považují spolupráci za kvalitní. Nicméně i přes to identifikovali některé limity, se kterými je třeba pracovat za účelem toho nejkvalitnějšího výsledku. Mezi tyto limity patří hlavně komunikace, nízký počet osobních setkání, nízké kapacity některých organizací, dojezdová vzdálenost, mobilita, různé názory, časová dostupnost a nebo také otevřenost ke spolupráci.

Tato bakalářská práce může sloužit pro kurátory pro děti a mládež a spolupracující organizace jako zdroj učení pro zkvalitnění jejich spolupráce a zároveň také k odstranění nedostatků v této spolupráci.

Klíčová slova:

Orgán sociálně právní ochrany dětí, kurátor pro děti a mládež, spolupracující organizace, sociální práce, sociální pracovník

The Problematics of Curatorship for children and youth

Abstract:

My bachelor's thesis deals with the topic of curatorship for children and youth. The goal of my work is to find out what are the main limits of cooperation between the curator for children and youth and collaborating organizations in the Český Krumlov district. The curator for children and youth is a specialized expert in the field of social and legal protection of children, whose task is to prevent the emergence and spread of socially undesirable phenomena among children and youth. Its work consists of providing social counseling and taking measures to alleviate or eliminate problems such as poor school attendance or alcohol and drug use.

For the research part of my work, a qualitative type of research was used, which took place through a semi-structured interview, in the form of questioning. In the first part of my research, all curators for children and youth from OSPOD who work in the Český Krumlov district were selected as communication partners. The second part developed from the first part and includes employees from collaborating organizations, which were mentioned by the curators in the first part, as the organizations with which they operate most often. Subsequently, all data were processed using the open coding technique.

It emerged from the results of the research part that the given subjects do not perceive any fundamental limits in their cooperation and they value cooperation as high quality one. However even so, they identified some limits to work with for the best quality result. The limits mainly include communication, low number of personal meetings, low capacity of some organizations, driving distance, mobility, different opinions, time availability and openness to cooperation.

This bachelor's thesis can serve as a learning resource for curators for children and youth and cooperating organizations to improve the quality of their cooperation and at the same time to eliminate shortcomings in this cooperation.

Key words

Authority for social and legal protection of children, curator for children and youth, collaborating organizations, social work, social worker

Obsah

Úvod.....	10
Teoretická část	11
1 Orgán sociálně právní ochrany dětí	11
1.1 Legislativa.....	12
1.2 Standardy kvality oddělení sociálně-právní ochrany dětí	15
1.3 Sociální pracovníci.....	17
1.3.1 Sociální pracovníci OSPOD	18
2 Kurátor pro děti a mládež	20
2.1 Pracovní náplň a působnost.....	21
2.2 Kvalifikační předpoklady a vzdělávání kurátorů	23
2.3 Realizační metody a nástroje práce kurátora pro děti a mládež.....	26
2.4 Spolupráce s organizacemi.....	28
Praktická část	31
3 Cíl výzkumu a hlavní výzkumná otázka.....	31
3.1 Hlavní výzkumná otázka.....	31
4 Metodologie výzkumu	32
4.1 Analýza dat.....	33
4.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	33
4.2.1 Komunikační partneři	34
5 Výsledky: 1.část.....	35
5.1 Kategorie č. 1: Spolupracující organizace.....	36
5.2 Kategorie č. 2: Chybějící organizace	38
5.3 Kategorie č. 3: Limity spolupráce s organizacemi z pohledu kurátora.....	40
5.4 Kategorie č. 4: Limity spolupráce s dítětem a jeho rodinou	42

5.5	Kategorie č. 5: Práce s limity ve spolupráci.....	44
5.6	Kategorie č. 6: Účinnost spolupráce a klíčové faktory	46
6	Výsledky: 2.část.....	48
6.1	Kategorie č. 7: Centrum opory.....	49
6.2	Kategorie č. 8: Limity spolupráce s kurátory z pohledu zaměstnanců spolupracujících organizací	50
6.3	Kategorie č. 9: Účinnost spolupráce a klíčové faktory	52
7	Diskuze	54
	Závěr	61
	Seznam použitých zdrojů a literatury	62
	Seznam příloh a tabulek.....	66
	Seznam zkratk	70

Úvod

V mé bakalářské práci se soustředím na práci kurátora pro děti a mládež.

V průběhu výkonu své profese kurátor často spolupracuje na případech klientů se širokou škálou organizací. Kurátoři by měli především spolupracovat s osobami a organizacemi, které také vykonávají SPO. Vhodná je také spolupráce s nestátními organizacemi, které se zabývají ohroženými dětmi a podporou ohrožených rodin.

Cílem mé práce je identifikovat limity, které během spolupráce mezi těmito subjekty mohou vzniknout. Konkrétně se zaměřuji na spolupráci kurátorů pro děti a mládež a spolupracujících organizací v okrese Český Krumlov.

Toto téma jsem si vybral hned z několika důvodů. Během mé studentské praxe jsem měl možnost sledovat činnost kurátora po dobu 4 týdnů, kdy jsem působil na jednom z odborů sociálně právní ochrany dětí v okrese Český Krumlov. Právě tuto praxi považuji za jednu z nejpřínosnějších a nejzajímavějších. V dalším bloku praxí jsem působil v několika organizacích, které se nachází v okrese Český Krumlov. Tyto organizace s kurátorem často spolupracují, tudíž jsem měl možnost náhledu na tuto spolupráci z několika stran.

Okres Český Krumlov byl zvolen z důvodu mého trvalého bydliště v tomto místě. Dalším motivem pro výběr tohoto místa byla i potřeba zjistit, jaká je úroveň spolupráce mezi uvedenými subjekty v našem okrese.

V mé práci se nachází nejdříve teoretická část a poté část praktická. V teoretické části se zaměřuji na charakteristiku oblastí, které jsou důležité vymezit pro praktickou část mé práce. V tomto segmentu je výzkum rozdělen na dvě části. V první části probíhaly rozhovory se všemi aktivními kurátory pro děti a mládež v okrese Český Krumlov. Ve druhé části výzkumu se zaměřuji na pohled na spolupráci ze strany zaměstnanců z organizací, které komunikační partneři v první části výzkumu zmínili jakožto organizace, se kterými nejčastěji spolupracují.

Teoretická část

1 Orgán sociálně právní ochrany dětí

Dle Matouška (2007) se jedná se o státní orgán, jehož hlavním cílem je chránit zájmy nezletilých dětí. Orgány sociálně právní ochrany dětí investigují případy nevhodného chování rodičů nebo jiných opatrovníků vůči dětem, doporučují další opatření, včetně omezení, odebrání nebo dočasného pozastavení rodičovských práv, a navrhují případně ústavní výchovu nebo také formulují rozhodnutí o neprojevu zájmu rodiče o dítě, což vede k možnosti, aby někdo jiný dítě osvojil bez souhlasu rodičů (Matoušek, 2007). Pemová a Ptáček (2022) dodávají, že rozsah kompetencí jednotlivých pracovišť závisí na tom, zda se nacházejí v obcích s rozšířenou působností nebo v krajských úřadech. OSPOD během výkonu sociálně právní ochrany dětí spolupracuje se širokou škálou institucí, mezi které můžeme zařadit školské zařízení poskytující ústavní a ochrannou výchovu, školy, zdravotnické instituce, občanské organizace, úřady práce, dobročinné organizace a další subjekty, neziskové organizace a nebo také probační a mediační službu (Informační portál pro OSPOD, 2022). Dle Kahouna (2007) by měl být při práci všech orgánů primárním aspektem zájem a blaho dítěte, přičemž zájem dítěte nesmí být nikdy podřízen jiným zájmům, jako můžou být např. zájmy rodičů.

V současné chvíli jsou v České republice tyto orgány sociálně právní ochrany dětí: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, Úřad práce a obecní úřady obcí s rozšířenou působností i obecní a újezdní úřady (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Matoušek a Pazlarová (2016) popisují SPOD jakožto soubor opatření stanovených právními předpisy, které mají za cíl zajistit práva dětí na pozitivní vývoj, výchovu a ochranu jejich zájmů, zahrnuje také aktivity směřující k posílení rodinného prostředí a obnovení funkcí rodiny v případech jejich poruchy. V České republice hraje klíčovou roli zákon č. 359/1999 Sb., který se zabývá sociálně-právní ochranou dětí (Matoušek, Pazlarová, 2016). Kahoun (2007) nám říká, že pro formulaci osobnosti daného člověka je právě dětství zásadním článkem a že právě v této životní etapě, kdy se utváří a rozvíjí

osobnost člověka, je člověk nejvíce zranitelný a proto je nutné, aby se s ním zacházelo správně.

1.1 Legislativa

Dle MPSV (2019) sociálně-právní péče o dítě zahrnuje zabezpečení práv dítěte na život, zdravý vývoj, rodičovskou péči, život v rodině, identitu, svobodu myšlení, svědomí, náboženství, vzdělání a zaměstnání. Tato péče také zahrnuje ochranu dítěte před jakýmkoliv fyzickým nebo psychickým násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním (MPSV, 2019).

MPSV (2019) tvrdí, že ochrana dítěte, jako rozsáhlejší koncept než sociálně-právní ochrana, zahrnuje širokou škálu práv a oprávněných zájmů dítěte a je upravena v různých právních odvětvích a předpisech různé právní síly. Dále konstatuje, že tento proces zahrnuje mnoho subjektů, včetně orgánů, právnických a fyzických osob, v závislosti na jejich pravomocích. Ochrana dítěte a zajištění jeho práv jsou reflektovány v různých právních oblastech, jako jsou rodinné právo, sociální právo, školství, zdravotnictví, daňové právo, občanské právo, trestní právo atd. a to vede k zapojení různých subjektů do procesu její realizace (MPSV, 2019).

Listina základních práv a svobod vyhlášená usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky také věnuje pozornost rodině a dětem a to konkrétně v článku 32., který říká, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a dětem a mladistvým je zaručena zvláštní ochrana. Dále obsahuje právo a povinnost rodičů vychovávat a pečovat o děti a také možnost požadovat pomoc od státu, je-li to potřeba. Mimo jiné také zohledňuje děti narozené mimo manželství, které mají stejná práva, jako děti narozené v manželství.

Stěžejním zákonem pro orgán sociálně právní ochrany dětí (dále OSPOD) je zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů a dalších souvisejících zákonů. OSPOD se dle ustanovení § 1 uvedeného zákona zaměřuje:

- na ochranu práva dítěte, na příznivý vývoj a řádnou výchovu,

- na ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- působení směřující na obnovu narušených funkcí rodiny,
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině

Předním hlediskem sociálně právní ochrany dítěte zakotveným v § 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, je zajistit blaho dítěte, chránit rodičovství a rodinu a respektovat vzájemná práva rodičů a dětí na výchovu a péči s ohledem na jejich sociální prostředí.

V zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí jsou upravena pouze některá opatření k ochraně dětí, zatímco další jsou obsažena v různých právních předpisech, které se vždy specializují na konkrétní oblasti (MPSV, 2019). Mezi takové předpisy mohou patřit například zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů a další (MPSV, 2019).

Z výše popsaných základních právních dokumentů lze dle MPSV (2019) odvozovat hlavní principy právní úpravy sociálně-právní ochrany dětí:

- hlavním zaměřením poskytování sociálně-právní ochrany dětí je brát v úvahu jejich nejlepší zájem, prospěch a blaho, zároveň chránit rodičovství a rodinu a respektovat vzájemné právo rodičů a dětí na výchovu a péči. Tato péče zohledňuje také širší sociální prostředí dítěte
- sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu

- sociálně-právní ochrana se poskytuje bezplatně
- sociálně-právní ochrana se poskytuje všem nezletilým dětem mladším 18 let, pokud zletilost nenabýly dříve

Pro potřeby sociálně-právní ochrany se pod pojmem dítě v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v souladu se sdělením č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, stanoví, že dítětem je osoba nezletilá. Podle čl. 1 zákona č. 104/1991 Sb., Úmluvy o právech dítěte, se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilost dosažena dříve. Podle § 30 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., člověk dosahuje zletilosti dnem, kdy dovrší osmnáctého roku věku, před dosažením tohoto věku lze zletilost nabýt jen přiznáním svéprávnosti nebo uzavřením manželství.

Podle § 2, odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, náleží sociálně-právní ochrana dítěti, které:

- má na území České republiky trvalý pobyt podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, znění pozdějších předpisů,
- má povolené trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů
- podalo návrh na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky,
- je oprávněno na území ČR trvale pobývat, nebo pobývá na území ČR s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky nebo, které již pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů

Pemová a Ptáček (2012) popisují sociálně-právní ochranu dětí jako systém, který je zajištěn na úrovni centrální vlády, ale prováděn na místní úrovni. Dále tvrdí, že tato charakteristika naznačuje, že od začátku 20. století je státem zaručena ochrana dětí prostřednictvím státní správy, avšak konkrétní realizace této ochrany probíhá na místní

úrovni pomoci sociálních pracovníků. Dle autorů právě sociální pracovník v oblasti sociálně-právní ochrany dětí hraje klíčovou roli při hodnocení rizika pro dítě a navrhování strategií intervence, ale není jedinou osobou odpovědnou za bezpečnost dětí. Tuto odpovědnost nesou především rodiče, všichni profesionálové pracující s dětmi v rámci své profese a také veřejnost (Pemová, Ptáček, 2012).

1.2 Standardy kvality oddělení sociálně-právní ochrany dětí

Podle Matouška a Pazlarové (2016) se jedná se o seznam kritérií, která mají sloužit jako základ pro zajištění ochrany zájmů dětí ze strany orgánů sociálně právní ochrany v České republice. Autoři dále uvádí, že tyto standardy jsou závazné pro všechny subjekty, které provádějí SPOD. Standardy byly zavedeny novelou zákona č. 359/1999 Sb., a vyhláškou č. 473/2012 Sb., a jejich kontrolu vykonávají nadřízené krajské úřady (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Dle MPSV (2014) je cílem standardů skutečné zlepšení kvality poskytované sociálně právní ochrany, nikoli pouhé formální plnění zákonných povinností prostřednictvím vytváření rozsáhlých písemných dokumentů. Dále je hlavním záměrem poskytnout orgánům sociálně právní ochrany srozumitelný výklad pojmů a praktický návod k dosažení daného kritéria, stejně jako inspiraci prostřednictvím příkladů dobré praxe.

Standardy kvality se týkají všech orgánů, které jsou vyjmenovány v zákoně č. 359/1999 o sociálně právní ochraně dětí (§ 4, odst.1). Jedná se o:

- krajské úřady
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- obecní úřady a újezdni úřady
- ministerstvo práce a sociálních věcí
- úřad práce České republiky

Dle § 4, odst. 2. Se také jedná o tyto orgány:

- obce v samostatné působnosti
- kraje v samostatné působnosti

- komise pro sociálně právní ochranu dětí

Standardy kvality sociálně právní ochrany dětí jsou vytvořeny podle Manuálu implementace standardů kvality a každý standard je číselně označen s dalším označením jednotlivých kritérií (MPSV, 2014).

1. Místní a časová dostupnost
2. Prostředí a podmínky
3. Informovanost o výkonu sociálně právní ochrany dětí
4. Personální zabezpečení
5. Přijímání a zaškolování
6. Profesní rozvoj zaměstnanců
7. Prevence
8. Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu
9. Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte
10. Kontrola případu
11. Rizikové a nouzové situace
12. Dokumentace o výkonu sociálně právní ochrany dětí
13. Vyřizování a podávání stížností
14. Návaznost výkonu sociálně právní ochrany dětí na další fyzické a právnické osoby
15. Dohoda o výkonu pěstounské péče
16. Předávání informací v rámci výkonu pěstounské péče
17. Změna situace

Standardy č. 15 – 17 byly doplněny přílohou č. 1 vyhlášky č. 449/2021 Sb., s účinností od 1. července 2022.

1.3 Sociální pracovníci

Pemová a Ptáček (2012) tvrdí, že profesionálním sociálním pracovníkem je jedinec, který úspěšně absolvoval předepsané formální vzdělání, systematicky využívá své profesní zkušenosti, aktivně uplatňuje standardy osvědčené praxe a působí v souladu s etickými zásadami a hodnotami sociální práce.

K zachování určité úrovně kvality sociálních pracovníků je zákonem stanoveno několik předpokladů pro výkon tohoto povolání (Matoušek, 2007). Matoušek (2007) uvádí, že mezi zásadní předpoklad patří odborná způsobilost, na kterou se zákon soustředí nejvíce, vzhledem k tomu, jak může být tato práce místy náročná a pro většinu osob také psychicky vysilující. Dále tvrdí, že v současnosti není možné vykonávat práci sociálního pracovníka bez toho, aniž by dosáhl minimálně vyššího odborného vzdělání, které je specializované na sociální práci. Sociální pracovník má povinnost se dále vzdělávat ze zákona a to již při výkonu dané profese a to formou dalšího vzdělávání, které může být formou účasti na akreditovaných kurzech, odborných stážích a školicích akcích (Matoušek, 2007).

Dle Matouška (2007) sociální pracovník ve větším množství případů zprostředkovává sociální služby a tím pádem je i osobou, která dané služby přímo poskytuje. Dále popisuje, že pracovník má velice širokou škálu své působnosti, mezi jeho práci patří např. vykonávání sociálního šetření v domácnosti klienta, provádění depistážní činnosti nebo také poskytuje pomoc osobám, které se nacházejí v krizových situacích. Obecně můžeme říci, že pracovník dané služby koordinuje, vyhledává klienty, kteří spadají do jeho působnosti a dále také služby plánuje a hodnotí (Matoušek, 2007).

Dle Matouška (2003) by měl sociální pracovník disponovat několika osobnostními předpoklady a dovednostmi. Na toto konto nám Bednář (2013) říká, že právě osobnost sociálního pracovníka, a to hlavně jeho osobnostní předpoklady mají velký vliv na kvalitu sociální práce, kterou vykonává. Dále Matoušek (2003) předpokládá, že by měl být sociální pracovník inteligentní a měl by mít touhu stále prohlubovat své znalosti a obohacovat se novými zkušenostmi a praktikami, které získá ve výkonu své profese. Dle něho do inteligence také spadá sociální a emoční inteligence, které by měly být

přirozenou součástí pracovníkovi osobnosti. Právě emoční inteligenci popisuje Adams a Sheard (2017) jako schopnost identifikovat a pochopit vlastní emoce a emoce druhých a využít této znalosti k řízení svých myšlenek a reakcí vhodným způsobem. Další významnou složkou, kterou by měl pracovník oplývat, je dle Matouška (2003) důvěryhodnost. Do důvěryhodnosti zařazuje hlavně diskrétnost, spolehlivost a porozumění. Dle autora velkou roli v důvěryhodnosti člověka tvoří jeho fyzický vzhled, proto je potřeba dbát i na své fyzické stránce, jelikož může být těžké důvěřovat někomu, kdo o sebe nepečuje a vypadá nedbale. Jednou z nejdůležitějších dovedností, kterou by měl sociální pracovník ovládat, je komunikační dovednost, právě tato dovednost přímo neposkytne klientovi pomoc, ale slouží jako stěžejní prostředek k navázání dobrého vztahu s klientem (Matoušek, 2003). Dle Vymětala (2009) je zásadní ovládat tyto 3 komunikační dovednosti:

- aktivní naslouchání – schopnost rozumět signálům, které klient vysílá a slyšet jeho pocity a názory
- empatie – schopnost pracovníka dostat se do kůže klienta a vžít se do jeho uvažování a pocitů
- uznání – uznání neznamená projevení našeho souhlasu či nesouhlasu, ale spíše to vyjadřuje právo ostatních vyjádřit své emoce

Elichová (2017) poukazuje na skutečnost, že práce sociálního pracovníka je velice náročná a vysilující, jelikož je pracovník konfrontovaný s problémy jiných a mezitím musí sám řešit svoje osobní problémy a trable. Jeden z důvodů, proč je práce sociálního pracovníka tak náročná, nám osvětluje Ruch et al. (2010), který tvrdí, že vzhledem k tomu, že sociální pracovníci často prožívají širokou škálu emocí, které mohou být pro ostatní lidi v jiných zaměstnáních neznámé nebo s nimi nemusí pracovat, existuje pro sociální pracovníky také další faktor, a to ten, že musí tyto emoce považovat za materiál nebo data, s kterými musí dále pracovat.

1.3.1 Sociální pracovníci OSPOD

Dle Kahouna (2007) zaměstnanci orgánů SPOD především spolupracují s rodinou nebo, v případě potřeby, s příslušnými orgány s cílem zlepšit prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.

Dle autora by měla hlavní náplň práce zaměstnanců orgánů SPOD měla vycházet především z terénní sociální práce, během které nejčastěji vykonávají preventivní a poradenskou činnost, přicházejí do styku s ohroženými dětmi, kterým následně poskytují sociálně právní ochranu a nebo také kontrolují věrohodnost sdělení o daných případech dětí. Dále uvádí, že při výkonu terénní sociální práce je velice důležité, aby zaměstnanci, kteří jí vykonávají, reagovali na zjištěné skutečnosti přiměřeně a včas. Jako klíčová se dle autora jeví aktivní vyhledávací činnost neboli tzv. depistáž, která v mnohých případech může znamenat zachycení problému v jeho zárodku a tím pádem vede ke včasnému vyřešení daného problému a předejde se tím horším následkům, které by mohly nastat. Dále tvrdí, že sociální pracovník by měl být také schopný efektivně analyzovat sociální síť spolupracujících subjektů, které působí v obvodu, ve kterém také působí daný OSPOD. Pro sociální pracovníky je důležité, aby navázaly dobré vztahy se školami, lékaři a dalšími zařízeními, jelikož jsou nejčastěji v přímém kontaktu s dětmi a to znamená, že mohou vysledovat různé příznaky týrání nebo třeba zneužívání daného dítěte a následně je oznámit OSPOD (Kahoun, 2007).

Pracovník SPOD vykonává dohled nad ústavní a ochrannou výchovou dětí, navštěvuje i neplnoleté osoby ve věznicích, je přítomen na řešení trestních věcí u dětí a nezletilých nebo je také kolizním opatrovníkem dětí, když dochází k rozvodu rodičů daného dítěte (Matoušek, 2007).

Pro sociálního pracovníka SPOD je také hlavní zázemí v organizaci, které vedle domácího zázemí je druhé nejdůležitější. Když pracovník nemá kolem sebe podporující zázemí v organizaci, tak svou práci vykonává s mnohem větším úsilím a je zde větší šance, že bude trpět tzv. syndromem vyhoření (Matoušek, Pazlarová, 2016).

Dle Matouška a Pazlarové (2016) by měl mít sociální pracovník SPOD způsobilost:

- zjistit vlivy, které vyvolávají určité problémy daných klientů
- ovládat komunikaci s klientem a pracovat s ním na plánu jeho intervence
- spolupracovat a být nápomocný ostatním spolupracovníkům v dané organizaci
- orientovat se v právním a ekonomickém odvětví
- umět řešit etické problémy, které mu práce připraví

2 Kurátor pro děti a mládež

V této kapitole se budu konkrétně věnovat profesi kurátora pro děti a mládež. V minulé kapitole jsme se dozvěděli, co je to orgán sociálně právní ochrany dětí a že právě kurátor je jeho součástí. V průběhu této kapitoly se budu věnovat konkrétním definicím, náplni práce kurátora, kvalifikačním předpokladům, které jsou potřeba pro tuto profesi a také tomu, jak se může kurátor vzdělávat.

Kurátor pro děti a mládež je zaměstnancem obce s rozšířenou působností, zařazeným v obecním úřadu dané obce a vykonává činnost zvanou sociální kuratela (Hofschneiderová et al., 2014). Představuje odborného pracovníka v oblasti sociální práce, který pracuje na městském úřadě v rámci OSPOD (Smrž, 2016). Smrž (2016) dále uvádí, že jeho práva a povinnosti se neliší od ostatních sociálních pracovníků působících na OSPOD, přičemž jeho práce se více specializuje na děti a mladistvé. Hlavním principem jeho práce, analogicky k práci sociálních pracovníků, je poskytování pomoci dětem a mladistvým do 18 let věku, tedy do dovršení zletilosti (Smrž, 2016). K tomu Dulmus a Sowers (2012) dodávají, že právě práce s dětmi je velice obtížná a vyžaduje pokročilé znalosti a dovednosti sociální práce s touto skupinou, aby byla úspěšná. Právě práce s dětmi je dle autorů složitější než jakékoli jiné odvětví sociální práce, a to hlavně kvůli riziku ohrožení vývoje dítěte. Dle Matouška (2007) nemůže být pomoc, kterou kurátor poskytuje, tak intenzivní, jak by měla, a to hlavně z důvodu vysokého počtu případů a klientů, kterými se kurátoři ročně zabývají. Dále dodává, že ve většině případů proto kurátoři směřují děti a případně rodiny do soustavné dlouhodobé péče jiným organizacím, jako jsou například střediska výchovné péče, přičemž se o dítě nadále zajímají a monitorují chování a situaci daného dítěte.

2.1 Pracovní náplň a působnost

Kurátor pro děti a mládež má základní úlohu v ochraně života dítěte a jeho fyzické a psychické integrity před jejich nepřiměřeným (vážným a pravděpodobným) ohrožením (Informační portál pro OSPOD, 2022). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí přikazuje kurátorovi pro děti a mládež postupovat při výkonu svých pravomocí s využitím metod sociální práce a postupů, které odpovídají současným vědeckým poznatkům, tím pádem je kurátor jako sociální pracovník odpovědný za proces, nikoli za výsledek (Informační portál pro OSPOD, 2022).

Kurátor se zaměřuje hlavně na práci s dětmi a mladistvými, u kterých se vyskytují poruchy chování nebo provozují trestnou činnost (Informační portál pro OSPOD, 2022). Děti a mladiství, kterých se to týká, přesně stanovuje § 6, odst. 1, písm. c,d zákona č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí. Jedná se o děti, které:

- opomíjejí školní docházku
- nehledají práci, i když nemají dostatečné finanční prostředky k živobytí
- užívají alkohol a jiné omamné nebo návykové látky
- provozují prostituci
- jsou vinni ze spáchání trestného činu
- opakovaně utíkají od rodičů nebo od jiných fyzických osob, které jsou pověřeni výchovou dítěte

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí k poskytnutí sociálně právní ochrany nepředpokládá jednorázovou událost či krátkodobé působení, ale naopak předpokládá, že tyto skutečnosti trvají takovou dobu, že je třeba situaci vhodným způsobem řešit. Dále uvádí, že pokud by se jednalo o jednorázovou záležitost, musela by být takové intenzity, že by mohla nepříznivě ovlivnit vývoj dítěte

Informační portál pro OSPOD (2022) uvádí, že kurátor má také dále na starost administrativní záležitosti, které jsou spojené s dětmi a mladistvými, se kterými pracuje. Dále Reaguje na písemné požadavky orgánů účastnících se trestního řízení, poskytuje kvalifikované zprávy o nezletilých a mladistvých, kteří se dopustili trestného činu.

Pro dosažení tohoto cíle využívá individuální pohovory, zkoumání rodinných podmínek, informace z obecních úřadů, státních orgánů, škol, zdravotnických zařízení a dalších relevantních institucí. Mezi jeho další náplň práce patří také provádění sociálního šetření, které probíhá v domácnosti klienta kde se zjišťuje se skutkový stav věci. S tím také souvisí výkon kontrolní činnosti a aktivní účast ve věcech přípravného řízení, včetně výsledků, konfrontací a vyšetřování. Během hlavního líčení a veřejných zasedání v trestních věcech mladistvých uplatňuje svá práva podle zákona, včetně opravných prostředků (Informační portál pro OSPOD, 2022). Kurátor je také ve většině případů přítomen u výslechu mladistvých mladších patnácti let. Dle Hofschneiderové et al., (2014) má kurátor u výslechu zcela jinou pozici, jako policista, který vyšetřuje daný případ. Dále tvrdí, že na rozdíl od policisty je u výslechu kvůli tomu, aby zajistil, že s dítětem bude zacházeno adekvátně k jeho věku a aby nebylo vystaveno nadměrnému množství stresu, než je nutné. Také poukazuje na skutečnost, že při výslechu by neměl dítěti pokládat otázky, které by se týkaly trestného činu, který provedl, jelikož by se dítěti mohlo zdát, že kurátor stojí na straně policie proti němu. Kurátor je u daného výslechu pouze jako podpůrný článek pro dané dítě a dohlíží na jeho průběh (Hofschneiderová et al., 2014).

Jeho role zahrnuje také poskytování sociálně-právních, výchovných a případně psychologických rad dětem a rodičům v řešení jejich rodinných, osobních a sociálních problémů, zprostředkování pomoci odborných poradenských a zdravotnických pracovišť a jiných institucí (Informační portál pro OSPOD, 2022).

Dále podává podněty na výchovná opatření u obtížně vychovatelných dětí a mladistvých podle zákona o rodině, sleduje jejich účinnost a přispívá k realizaci ústavní nebo ochranné výchovy ve spolupráci se soudem (Informační portál pro OSPOD, 2022).

Dle informačního portálu pro OSPOD (2022) některé z dalších činností kurátora zahrnují návštěvy nezletilých a mladistvých umístěných v ústavních zařízeních a věznicích, spolupráci na zlepšení podmínek v rodinách obtížně vychovatelných dětí, analýzu patologických jevů u dětí a mládeže a navrhování preventivních opatření.

Dále pracuje i s propuštěnými nezletilými a mladistvými z ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, pomáhá jim začlenit se co nejvhodněji do společnosti. Mimo jiné zastupuje děti s poruchami chování v řízení o ústavní výchově a účastní se trestního řízení proti mladistvým. Taktéž se zapojuje do přestupkového řízení vedoucího proti mladistvým v souladu se zákonem o přestupcích. Spolupracuje s různými institucemi, včetně ústavů pro výkon vazby, školských zařízení, orgánů obcí, škol, zdravotnických a občanských organizací, úřadů práce a dalšími subjekty (Informační portál pro OSPOD, 2022).

Dle Pemové a Ptáčka (2012) je nedílnou součástí pracovní náplně kurátora pro děti a mládež je také vedení spisové dokumentace. Dále popisují kurátorovu přímou odpovědnost za ochranu veškerých informací o klientovi, které shromáždil a zpracoval ve své dokumentaci. Dále uvádí, že tato dokumentace by měla být vedená řádně, srozumitelně a pravidelně aktualizovaná, jelikož správa dokumentace je klíčovou součástí pracovního procesu a v neposlední řadě by dokumentace měla obsahovat pouze nezbytné údaje pro poskytování kvalitní péče o klienty. Dle tvrzení autorů by popis situace měl být jasně odlišen od interpretací a subjektivních dojmů kurátora. Při zápisu z konzultace by měl kurátor vždy mít na paměti, že klient má právo číst veškeré záznamy o sobě a vyjádřit se k nim (Pemová, Ptáček 2012).

Celkově můžeme tedy říci, že by kurátor pro děti a mládež měl poskytovat pravidelnou péči a dohled nad dětmi a mladistvými, jejichž jednání je vnímáno jako potenciálně riskantní nebo dokonce nebezpečné, a také nad rodinami zodpovědnými za výchovu dětí, které nejsou schopny řídit či eliminovat toto nevhodné chování (Pemová, Ptáček 2022).

2.2 Kvalifikační předpoklady a vzdělávání kurátorů

Kvalifikační předpoklady pro výkon povolání kurátora pro děti a mládež jsou odvozené od předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka stanovené v § 110 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kde první odstavec vymezuje, že předpokladem k tomuto výkonu je způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle tohoto zákona.

Odbornou způsobilostí se podle čtvrtého odstavce § 110 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozumí:

- vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitativní a sociální činnost
- vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském nebo magisterském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu

Zajacová et al., (2022) tvrdí, že při výkonu profese kurátora pro děti a mládež je potřeba, aby kurátor vykonal zkoušku zvláštní odborné způsobilosti úředníka územního samosprávného celku. Dále popisuje, že tato zkouška se vždy dokládá osvědčením o úspěšném vykonání zkoušky a je složena ze dvou částí:

- zvláštní část zahrnuje znalosti nezbytné k výkonu správních činností stanovených vyhláškou o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků č. 512/2002 Sb., (Zajacová et al., 2022)
- obecná část zahrnuje znalosti základů veřejné správy, obecných principů organizace a činnosti veřejné správy, zákona o obcích č. 128/2000 Sb., zákona o krajích č. 129/2000 Sb., Zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze a Správního řádu č. 500/2004 Sb. Tato část také zahrnuje schopnost aplikace těchto znalostí (Zajacová et al., 2022)

Obsah zkoušky a jeho průběžnou aktualizaci tak, aby odpovídal platnému právnímu stavu, stanovují příslušná ministerstva a ostatní ústřední správní úřady pro zvláštní část zkoušky (Ministerstvo práce a sociálních věcí) a Ministerstvo vnitra pro obecnou část zkoušky (Zajacová et al., 2022).

Podle ustanovení § 16 a § 18 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, mají zaměstnanci, kteří vykonávají činnost ve SPOD, povinnost neustále rozšiřovat svou kvalifikaci. Dle MPSV (2022) toto

zahrnuje účast na zahajovacím vzdělávání, absolvování přípravných kurzů a zkoušek pro získání zvláštní odborné způsobilosti podle § 21 zákona č. 312/2002 Sb. a účast na průběžném vzdělávání podle §17 odst. 5 zákona č. 312/2002 Sb. (tj. minimálně 18 pracovních dnů během následujících 3 let). MPSV (2022) dále uvádí, že zaměstnanci musí ve SPOD absolvovat minimálně 6 pracovních dnů průběžného vzdělávání za kalendářní rok podle kritéria 6c) standardů kvality SPO uvedených v příloze č. 1 vyhlášky č. 473/2012 Sb. Toto vzdělávání musí být v rámci kurzů akreditovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Aby byla účast na vzdělávání uznatelná, musí být řádně zdokumentována, například pomocí prezenčních listů, certifikátů, potvrzení o absolvování zkoušky nebo jiných relevantních dokumentů (MPSV 2022).

Dle MPSV (2014) by další vzdělávání zaměřené na kurátory SPOD, a obecně i na sociální pracovníky, mělo posilovat jejich odborné znalosti a dovednosti v oboru, což znamená neustálé zdokonalování a rozšiřování znalostí o nových metodách a přístupech k práci s klienty, a také rozvoj specifických dovedností. Vzdělávání je také zahrnuto ve standardech kvality sociálně právní ochrany dětí, konkrétně ve standardu č. 6 – profesní rozvoj zaměstnanců, kritérium 6b, které nám říká, že každý jednotlivý zaměstnanec má zpracován individuální plán dalšího vzdělávání (MPSV 2014).

Zajacová et al., (2022) popisuje další profesní rozvoj kurátora jako velice důležitý. Za klíčové považuje, aby pracovník neustále rozvíjel své dovednosti a aktivně hledal efektivní způsoby práce s klienty. Dále konstatuje, že kromě pravidelného vzdělávání a supervize nabízí široká škála dalších školení velký potenciál, pokud jsou využívána záměrně. Rostoucí možnosti přístupů a technik umožňují organizacím i jednotlivým pracovníkům najít a použít vhodné nástroje pro podporu a sebepodporu (Zajacová et al., 2022).

Důležitou součástí výkonu profese kurátora je také schopnost aktivně využívat volného času pro duševní vyrovnanost a prevenci vyhoření, protože je obtížné vyhnout se krizím a náročným situacím během profesního života. Je nezbytné nejen prohlubovat svou

kvalifikaci, ale také si udržovat potřebné nadšení a energii pro vykonávání této práce v sociální oblasti (Zajacová et al., 2022).

Podle Zajacové et al., (2022) jsou velice důležitou součástí v profesi kurátora supervize, které slouží jako prostředek před syndromem vyhoření. Dále uvádí, že supervize poskytuje kurátorovi možnost reflektovat svou profesní roli a získat podporu, pomáhá mu pochopit, jaký vliv má na kolegy, klienty a další pracovní aspekty. Hlavním cílem supervize je umožnit případné změny v profesionálním přístupu a jeho kvalitě, což by mělo vést ke zlepšení spokojenosti klienta a posílení jeho dovedností (Zajacová et al., 2022).

Součástí supervize je také podpora sebereflexe a péče o emoční zdraví, dále rozvíjí komunikační schopnosti a pomáhá uvědomit si vlastní profesní pozici a přínos v pracovním týmu, což může vést k zvýšení efektivity celého týmu (Zajacová et al., 2022).

Zajacová et. al., (2022) říká, že supervizor, supervidovaní a zadavatel společně uzavírají dohodu nazývanou supervizní kontrakt. Dále uvádí, že tato dohoda musí být sjednána před započítím společné práce a musí jasně specifikovat, komu je supervize určena, jaký bude její charakter a forma, jak dlouho a jak často se bude konat, jakým způsobem proběhne a jak budou zacházeny s informacemi získanými během supervize (včetně toho, zda se z ní vytvoří nějaký výstup, komu bude určený a jaké informace budou předány). Během spolupráce je možné tento kontrakt měnit, avšak pouze za předpokladu, že s tím všichni zúčastnění souhlasí (Zajacová et al., 2022).

2.3 Realizační metody a nástroje práce kurátora pro děti a mládež

V předchozích kapitolách jsme se dozvěděli, jaká je náplň práce kurátora a jaké činnosti provozuje. V této kapitole si řekneme, jaké jsou konkrétní prostředky a metody, které kurátor používá pro dosažení daného cíle.

Jedním z prostředků, které může kurátor uložit, je výchovné opatření. Dle nálezů ústavního soudu, II. ÚS 838/2007, se výchovné opatření rozumí jako zajištění řádných podmínek pro péči a výchovu nezletilého do budoucna, především s ohledem

na stávající podmínky a jejich prognózu. Hlavním cílem těchto opatření je dle Dávída (2021) především prevence výchovných problémů u nezletilého dítěte. Dále tvrdí, že výchovné opatření nelze brát jako trest za nějaké jednání, naopak má sloužit jako motivace k vyřešení problému do budoucna. Dle autora se nejčastěji ukládá nezletilým dětem, ale také jiným osobám, jako třeba rodičům, příbuzným a nebo také jiným blízkým osobám. Mezi druhy výchovných opatření zařazuje napomenutí, které je nejmírnější formou výchovného opatření a jeho cílem je zjištění nedostatku. Dále popisuje, že dalším druhem je dohled, jehož předpokladem je pravděpodobnost, že povede ke zlepšení chování dítěte a nejpřísnějším druhem je omezení, které cílí k tomu, aby došlo k odstranění negativních vlivů na výchovu dítěte a spočívá hlavně v zákazu určitých činností a nebo návštěv určitých míst. Výkon výchovného opatření pozoruje ten orgán, který dané opatření uložil (Dávíd, 2021).

Mezi další nástroje kurátora můžeme zařadit případovou konferenci. Pemová a Ptáček (2012) definují případovou konferenci jako specializovanou diskusi mezi relevantními subjekty ohledně konkrétní situace ohroženého dítěte či jeho rodiny. Jako cíl stanovují promptní a komplexní posouzení situace s úmyslem najít optimální řešení. Dále uvádějí, že případové konference se účastní určení odborníci, kteří se snaží řešit specifický problém, a koná se za účasti samotného dítěte, jeho rodiny nebo osob zodpovědných za jeho péči, případně mohou být přizvány další osoby, jako třeba zástupci škol a školských zařízení. Výsledkem uspořádání případové konference je záznam obsahující seznam účastníků, stanovení následujících kroků, specifické přidělení úkolů a aktualizace cílů v individuálním plánu ochrany dítěte (Pemová, Ptáček 2012). Dle Hofschneiderové et al., (2014) případová konference může pomoci identifikovat oblasti, které je třeba pokrýt při práci s dítětem a rodinou, stejně jako vytvořit propojenou a spolupracující síť různých subjektů a služeb pro dítě. Také tvrdí, že výsledek této konference a úspěšné zahájení práce s dítětem a rodinou může být pro soud pro mládež signálem, že není nutné ukládat tak přísná opatření, jaká byla původně navrhována.

Mezi základní nástroje kurátora pro děti a mládež patří rozhovor. Dle Pemové a Ptáčka (2012) je při každém rozhovoru nezbytné jednat s protistranou individuálně, s empatií

a bez předsudků. Uvádí, že pokud se jedná o rozhovor s dětmi, je důležité zohlednit jejich věk a schopnosti. Dále je třeba přizpůsobit tyto faktory nejen technice rozhovoru, jeho načasování a tempu, ale také prostředí, ve kterém se koná. Dále tvrdí, že je nutné zvážit, koho přizvat k rozhovoru s ohledem na projednávanou záležitost. Rozhovor by neměl být zaměřován za výslech, hlavním cílem rozhovoru s dítětem je hlavně navázání vztahu s daným dítětem, pochopit dynamiku vztahů v rodině a popřípadě pochopit, jak tuto celou situaci vnímá dítě samotné (Pemová, Ptáček 2012).

Při řešení konfliktů se kurátor může také uchýlit pro použití mediace. Dle ICOS ČESKÝ KRUMLOV O. P. S., (2016) je mediace forma podpory, při níž účastníci mají možnost řešit složité životní situace s pomocí neutrálního zprostředkovatele. Dále popisuje Mediaci jako proces, kdy se účastníci snaží nalézt vzájemně přijatelná řešení, která budou uspokojovat obě strany. Dále tvrdí, že klíčovým prvkem mediace je dobrovolnost účastníků, což znamená, že mají možnost kdykoli rozhodnout, zda chtějí pokračovat a nebo zda chtějí mediaci ukončit. V první části mediace se čas věnuje popisu situace a jednotlivým tématům, které účastníci přináší (jejich potřeby nebo důležité aspekty) (ICOS ČESKÝ KRUMLOV O. P. S., 2016). Poté, co obě strany porozumí situaci nejen z vlastního pohledu, ale i z pohledu druhé strany, se přechází k hledání konstruktivních řešení pro jednotlivá témata (ICOS ČESKÝ KRUMLOV O. P. S., 2016). Před ukončením mediace si účastníci vybírají taková řešení, která vyhovují všem, a pokud je zájem, je sepsána písemná dohoda (ICOS ČESKÝ KRUMLOV O. P. S., 2016). Mediaci řídí mediátor, který ale na rozdíl od jiných poradců neradí, nehodnotí ani nenavrhuje řešení, ale naopak se snaží naslouchat a usnadňovat komunikaci zúčastněným (ICOS ČESKÝ KRUMLOV O. P. S., 2016).

2.4 Spolupráce s organizacemi

Během výkonu své profese se kurátor pro děti a mládež může obracet na různé typy organizací s kterými následně spolupracuje.

Matoušek a Pazlarová (2016) uvádí, že kurátoři navazují spolupráci s různými odbory svého úřadu a dalšími pracovníky jiných obecních úřadů, ale jejich spolupráce zahrnuje také kontakty s pověřenými osobami provádějícími sociálně-právní ochranu. Kromě

toho od kurátorů očekávají, že budou spolupracovat s Úřadem práce, školami, zdravotnickými institucemi (hlavně dětskými lékaři), psychologickými poradci, s probační a mediační službou, obecní policií a policií České republiky, státním zastupitelstvím. Dále tvrdí, že pokud jde o spolupráci se soudem, je třeba ji realizovat pouze v případech, kdy se týká rozhodnutí o nezletilých dětech. Dále popisují četnost spolupráce kurátorů s ústavními zařízeními poskytujícími ochranu a výchovu dětí a se středisky výchovné péče, ale také mohou spolupracovat s neziskovými organizacemi, které mohou pomoci v práci s dítětem. V tomto smyslu je velice důležitá mezioborová spolupráce jednotlivých organizací, jelikož slouží k získávání všech důležitých informací o klientech a také slouží k následnému vyřešení daného problému (Matoušek, Pazlarová 2016).

Matoušek a Pazlarová (2014) konstatují, že nejčastější spolupráce OSPOD je s lékařskými, psychologickými a pedagogickými institucemi. Přičemž uvádí, že medicínský pohled se zabývá fyzickým prospěchem dítěte a jeho zdravotním stavem, zatímco psychologický pohled se zaměřuje na duševní vývoj. V neposlední řadě také popisují pedagogický pohled, který se zabývá problematikou vzdělatelnosti dítěte. S tímto se také ztotožňují Kahoun (2007) a Pemová a Ptáček (2016), kteří dodávají, že spolupráce s těmito institucemi je klíčová. Dále uvádí, že právě zaměstnanci těchto institucí jsou osobami, které mají příležitost pravidelně a dlouhodobě sledovat děti, a jejich schopností by mělo být odborně posoudit, zda se chování a stav dítěte shoduje s jeho věkem a zdravotním stavem.

Dle Gehringa et al., (2021) je mezioborová spolupráce velice důležitá z důvodu poučení se z poznatků druhých. Dále uvádí, že tato spolupráce přispívá svými postoji a postupy ke zdokonalení prevence a lepšímu zvládnutí sociálních problémů. Autor dále popisuje, že se jedná o práci na stejném problému, ke kterému každá organizace přispívá svým odborným zaměřením a také přenosem metod, které používají. Dále tvrdí, že pro předpoklad kvalitní spolupráce je klíčové vzájemné porozumění a společné cíle.

V průběhu spolupráce mohou vznikat určité limity ve spolupráci, které je nutné detekovat a co nejdříve je odstranit, či na nich zapracovat, aby mohl z této spolupráce vzniknout co nejvíce efektivní výsledek (MPSV, 2021). Dle MPSV (2021) limity spolupráce identifikují oblasti, které mohou pro účastníky představovat překážky, což omezuje nebo dokonce znemožňuje vykonávat jejich pracovní úkoly a povinnosti v souladu s potřebami klienta.

Praktická část

3 Cíl výzkumu a hlavní výzkumná otázka

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké jsou limity spolupráce kurátora pro děti a mládež a spolupracujících organizací v okrese Český Krumlov.

Výzkum se v první části zabývá pohledem kurátorů na efektivitu spolupráce se spolupracujícími organizacemi a jaké jsou dle nich hlavní limity v jejich spolupráci. Druhá část je zaměřena na pohled zaměstnanců ze spolupracujících organizací, které byly zmíněny kurátory v první části mého výzkumu, jakožto organizace, se kterými kurátoři spolupracují nejčastěji.

3.1 Hlavní výzkumná otázka

HVO: Jaké jsou hlavní limity spolupráce mezi kurátorem pro děti a mládež a spolupracujícími organizacemi ?

4 Metodologie výzkumu

Pro mou výzkumnou část byl zvolen kvalitativní typ výzkumu. Dle Reichela (2009) tento typ nejlépe informuje o názorech osob, kteří se účastní výzkumu a je prováděn v autentickém prostředí daných osob, což vyústí v co možná nejkomplexnější výsledek. Velkou výhodou je flexibilní postup, který reaguje na zjištěné informace v průběhu. Dalším důvodem byla možnost vyhodnocování dat v průběhu jejich sběru (Reichel, 2009).

Vzhledem ke zvolení kvalitativního typu výzkumu byl použit polostrukturovaný rozhovor, přesněji metoda dotazování. Rozhovory byly uskutečněny na začátku dubna 2024 s výjimkou jediného rozhovoru, který byl uskutečněn na konci března 2024. Všechny rozhovory probíhaly na pracovišti respondentů po předchozí telefonické nebo e-mailové domluvě. S jedním z respondentů se znám osobně, ale dle mého názoru to žádným způsobem negativně neovlivnilo výsledky daného rozhovoru, naopak náš rozhovor byl více upřímný a intenzivní. Pro tyto rozhovory byly sestaveny dva různé soubory otázek, přičemž soubor otázek č. 1, který je přiložen v příloze č.1, byl sestaven pro kurátory pro děti a mládež a soubor otázek č. 2, který je přiložen v příloze č. 2, byl sestaven pro zaměstnance ze spolupracujících organizací.

Před začátkem každého rozhovoru byli komunikační partneři seznámeni s tématem mé bakalářské práce a s hlavní výzkumnou otázkou. Také byli seznámeni s metodou sběru daných dat, kdy byli dotázáni, zda je možné si rozhovor nahrávat na diktafon. Dále byli obeznámeni o anonymitě a také o anonymním publikování v mé práci. V příloze č. 3 je také přiložen informovaný souhlas s provedením rozhovoru.

4.1 *Analýza dat*

Pro zpracování uskutečněných rozhovorů byla zvolena technika otevřeného kódování.

Dle Švaříčka a Šed'ové (2007) je otevřené kódování díky své praktičnosti a účinnosti používáno ve velkém množství kvalitativních případů. Dále uvádějí, že kódování obecně zahrnuje procesy, které rozkládají data a následně je skládají do nového uspořádání. Při otevřeném kódování je text rozbit na jednotky a těmto jednotkám jsou přidělena hesla, s kterými následně výzkumník pracuje (Švaříček, Šed'ová 2007).

4.2 *Charakteristika výzkumného souboru*

Vzhledem k tématu mé bakalářské práce a k mé hlavní výzkumné otázce bylo vybráno absolutním výběrem v první části výzkumu pět kurátorů pro děti a mládež, kteří působí v okrese Český Krumlov. Zastoupení komunikačních partnerů je rozmanité hlavně v jejich věku, zkušenostech nebo také v době provozování profese kurátora pro děti a mládež. Tři z těchto kurátorů jsou z jednoho pracoviště a zbylí dva jsou z druhého pracoviště.

Druhá část mého výzkumu navazovala na první část výzkumu, ve které byli identifikovány spolupracující organizace jednotlivých kurátorů. Zástupci těchto organizací byli komunikačními partnery druhé fáze výzkumu.

S ohledem na etiku výzkumu a riziko identifikovatelnosti těchto organizací a zaměstnanců nejsou zmíněny konkrétní názvy těchto organizací. Celkový počet komunikačních partnerů, s kterými byl realizován polostrukturovaný rozhovor, v této části výzkumu byl čtyři.

4.2.1 Komunikační partneři

Tabulka č. 1 – Komunikační partneři – 1. část

	Praxe	Vzdělání	Organizace	Pohlaví	Věk
KP1	10 let	Bakalářské	OSPOD	Muž	57
KP2	12 let	Bakalářské	OSPOD	Žena	62
KP3	12 let	Vyšší odborné	OSPOD	Žena	50
KP4	2 roky	Bakalářské	OSPOD	Muž	28
KP5	5 měsíců	Magisterské	OSPOD	Žena	34

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Tabulka č. 2 – Komunikační partneři – 2. část

	Praxe	Vzdělání	Pohlaví	Věk
KP6	21 let	Bakalářské	Žena	44
KP7	14 let	Magisterské	Muž	42
KP8	18 let	Magisterské	Žena	43
KP9	7 let	Magisterské	Žena	42

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

KP6 pracuje v organizaci, která je řízená MŠMT. Tato organizace poskytuje preventivní a výchovnou péči a pomoc dětem a mládeži s projevy poruch chování. Péče v této organizaci je zaměřena na odstranění či zmírnění již vzniklých poruch chování a na prevenci před vznikem dalších vážnějších poruch.

KP7 působí v organizaci, která je řízená Ministerstvem spravedlnosti. Organizace se snaží o zajištění efektivního a prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností, s trestnou činností mládeže, současně s organizací a řízením alternativních trestů a opatření, která respektují zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

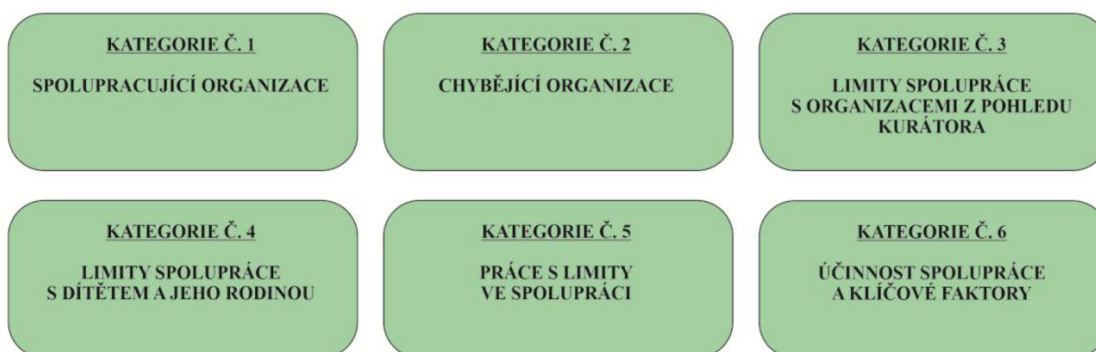
KP8 provádí svou profesi v neziskové organizaci. Jedná se o obecně prospěšnou společnost, která provozuje soubor sociálních služeb pro děti a jejich rodiny, lidi v tíživé situaci, děti a dospělé se zdravotním postižením. V neposlední řadě KP9 pracuje na pozici sociálního pedagoga na jedné ze základních škol v okrese Český Krumlov.

5 Výsledky: 1.část

V této kapitole jsou znázorněny výsledky z mého výzkumu v 1.části. Výzkum byl prováděn formou polostrukturovaného rozhovoru se všemi aktivními kurátory v okrese Český Krumlov.

Zde jsou vyobrazeny jednotlivé kategorie, které se vyskytují v první části mého výzkumu (schéma č. 1).

Schéma č. 1: Přehled kategorií v 1. části výzkumu

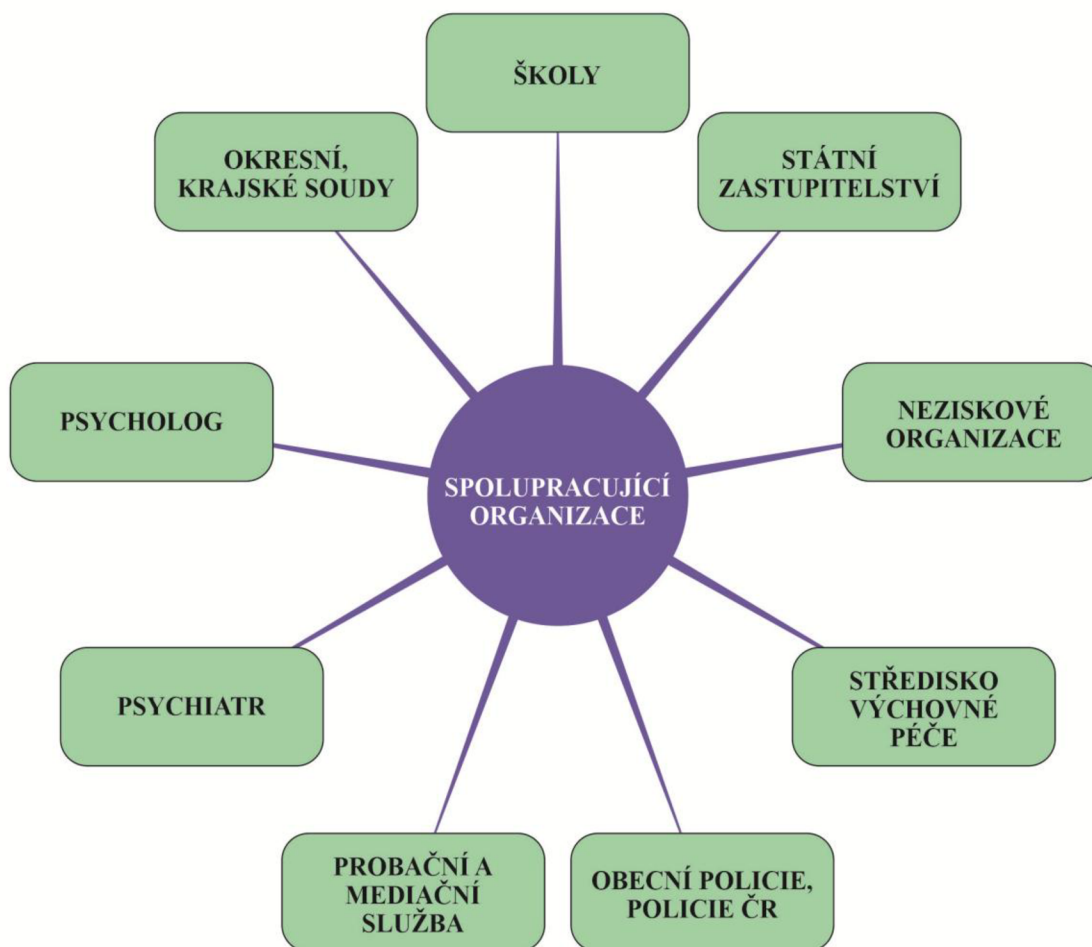

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

5.1 Kategorie č. 1: Spolupracující organizace

Schéma č. 2 uvádí organizace, s kterými kurátor pro děti a mládež v rámci své profese spolupracuje.

Schéma č. 2: Spolupracující organizace

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Během výkonu své profese se kurátor pro děti a mládež může obracet na širokou škálu organizací, které by nějakým způsobem pomohly v práci s daným případem. Mezi spolupracující subjekty můžeme dle komunikačních partnerů zařadit středisko výchovné péče, školy, probační a mediační službu, obecní policii a policii České republiky, okresní a krajské soudy, státní zastupitelství, psychology, psychiatry nebo také

neziskové organizace. Z rozhovorů s komunikačními partnery vyplývá, že jednou z nejpřínosnějších spoluprací je pro ně spolupráce s neziskovými organizacemi. Neziskové organizace mohou poskytovat širokou škálu služeb a také jiný pohled do života klienta. Za kvalitní a užitečnou považují spolupráci s neziskovou organizací v okrese Český Krumlov, která pracuje mimo jiné s rodinami dětí a působí na rodiče dětí tak, aby věděli, jak s nimi mají pracovat. Kurátoři služby této organizace využívají hlavně aby pomohli daným rodičům ve výchově svých dětí, které mají výchovné problémy. Velice častá je také spolupráce s okresními a krajskými soudy, kdy se komunikační partneři shodují, že nejčastěji spolupracují se soudy v případech návrhů předběžného opatření, kdy je již situace dítěte opravdu špatná v tom, že ho rodiče již nedokážou sami zajistit a dítě nespolupracuje. KP3 dále říká, že v určitých případech spolupracují i s diagnostickými ústavami: *„ale když třeba ty pohovory s dítětem nějakým způsobem nepostupují dopředu, tak doporučujeme i dobrovolný diagnostický ústavní pobyt pro dítě, který je 2 měsíční a je to na základě souhlasu těch rodičů“*. Kurátoři spolupracují s dětskými diagnostickými ústavami v případech, kdy si dané dítě ještě plní povinnou školní docházku. V případech, kdy je již dítě starší, tak spolupracují s diagnostickými ústavami pro mládež. Dále je také velice častá spolupráce se školami, jelikož dané dítě se ve škole nachází pět dní v týdnu, a tím pádem může pedagog lépe zpozorovat nějaké výkyvy v jeho chování nebo také určité výchovné problémy, KP5 a KP1 zmiňují nejčastější spolupráci se sociálním pedagogem, který se ve škole nachází.

5.2 Kategorie č. 2: Chybějící organizace

Schéma č. 3 vyobrazuje organizace, které dle komunikačních partnerů chybí v okrese Český Krumlov a zároveň také v Jihočeském kraji.

Schéma č. 3: Chybějící organizace

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

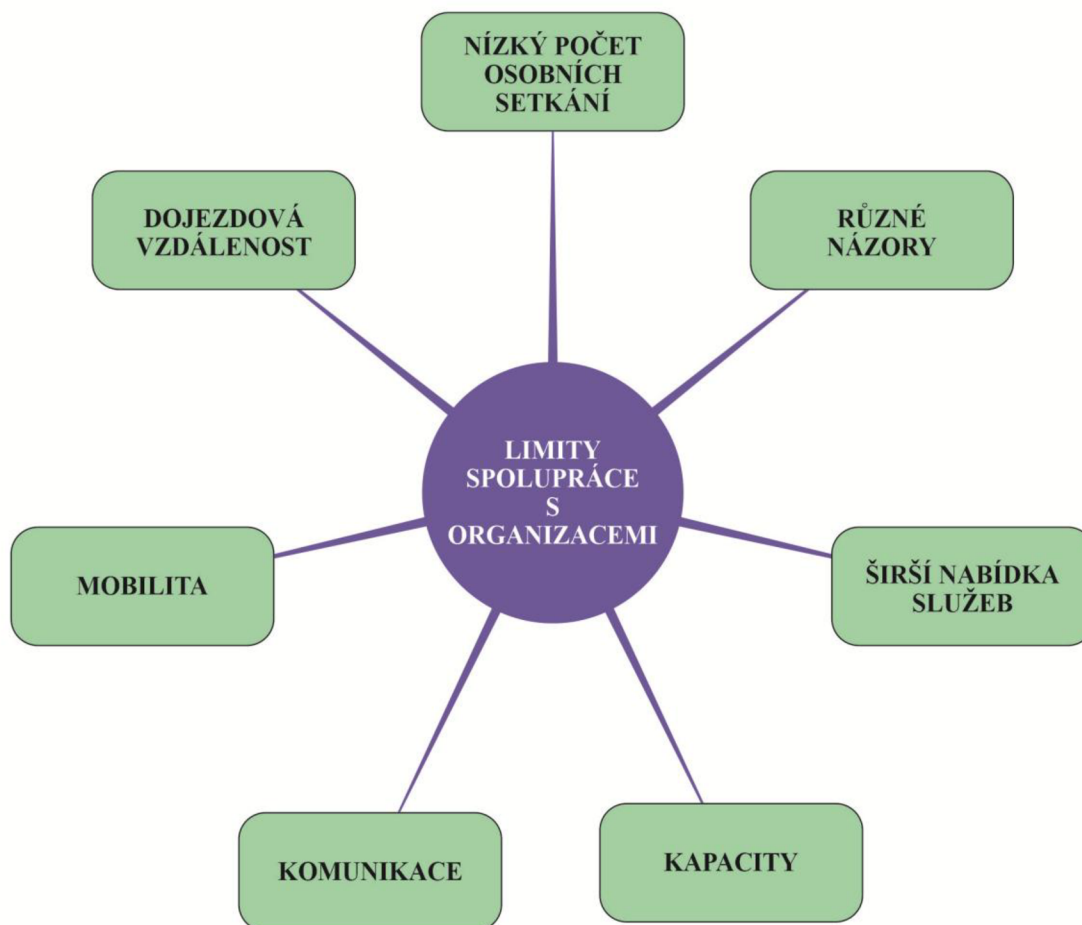
Všichni komunikační partneři se jednoznačně shodli v tom, že jim zde v okrese chybí několik služeb, které by jim velkou mírou usnadnili práci. Kurátorům zde v okrese Český Krumlov, ale i v celém Jihočeském kraji, nejvíce chybí výchovné ústavy a zařízení pro děti a mládež. V jihočeském kraji se nachází pouze malá hrstka výchovných ústavů a to většina respondentů vidí jako zásadní problém. KP3 poukazuje na obrovské vzdálenosti výchovných ústavů: „z toho důvodu taky musíme potom dojíždět nesmyslně dálky, třeba nejbližší výchovný ústav je až v Obořišti u Příbrami“. Velká vzdálenost zařízení pro děti a mládež je pro kurátory opravdu velká zátěž. Uvádějí, že čas, který stráví na cestě do určitého zařízení, by mohl být pracovně využit daleko lépe, protože většinou jsou tyto cesty téměř na celý den. Dalším chybějícím zařízením v Jihočeském kraji jsou dětské domovy se školou. V našem kraji se nachází pouze jeden dětský domov se školou pro chlapce, který je hojně využíván. Kurátoři jsou také v nějakých případech v kontaktu s ostatními kurátory po České republice. Z tohoto kontaktu usuzují, že nedostatek zařízení pro děti a mládež je celorepublikový problém a je potřeba tuto situaci co nejdříve začít řešit. Další nevýhodu komunikační partneři spatřují v čekacích lhůtách. Vzhledem k tomu, že se v Jihočeském kraji vyskytuje pouze

jeden diagnostický ústav pro děti, tak mohou být lhůty pro přijetí daného dítěte opravdu dlouhé. Na to konto KP1 říká: „*když jsme mluvili o těch diagnostických ústavech pro děti, tak každý ten ústav v tom kraji si prostě bere svoje děti ze svého regionu, tím pádem jsou ty jejich děti upřednostňovány, takže ty čekací doby pro naše děti jsou pak dlouhé a úplně to může ztratit daný efekt*“. KP1 a KP5 se také shodují na tom, že by v okrese Český Krumlov, ale i v Jihočeském kraji mělo být zřízeno více terénních a ambulantních psychologických služeb pro děti a konkrétně říkají: „*terapeutických služeb není nikdy dost*“.

5.3 Kategorie č. 3: Limity spolupráce s organizacemi z pohledu kurátora

Schéma č. 4 shrnuje nejčastější limity s kterými se potýkají kurátoři pro děti a mládež během spolupráce se spolupracujícími organizacemi.

Schéma č. 4: Limity spolupráce s organizacemi z pohledu kurátora

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Ve spolupráci mezi kurátorem a spolupracujícími organizacemi může nastat to, že jejich spolupráce není tak efektivní, jak by být měla. Může to být z důvodu toho, že jejich spolupráce má určité limity, které je nutné objevit a zapracovat na nich, aby spolupráce byla co nejvíce efektivní. Komunikační partneři se shodují v tom, že jejich kooperace se spolupracujícími institucemi nemá výrazná omezení a funguje dobře, ale i přesto se vždy najdou nějaké drobné limity, které mohou danou spolupráci brzdit a na kterých

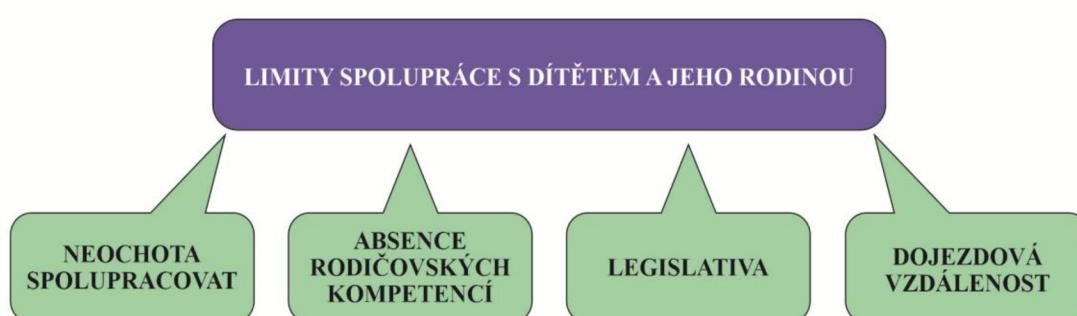
je potřeba společně zapracovat. Limity spolupráce mohou být různé a liší se podle daných organizací. Nejčastěji v rozhovorech s kurátory bylo zmiňováno, že vidí rezervy v kapacitách dané organizace, kdy by kolikrát potřebovali, aby daná organizace pracovala s větším počtem dětí. Ale kapacita je omezená na určitý počet dětí, které mohou přijmout. Limity ohledně kapacity se týkají hlavně výchovných ústavů. U nás v Jihočeském kraji chybí a čekání na volné místo pro dané dítě může práci kurátora velkou měrou ztěžovat a nemusí být poté tak efektivní, jak by být měla. Samozřejmě mezi hlavní limity ve spolupráci patří také komunikace, místy může být těžké vůbec pracovníky v dané organizaci zastihnout na telefonu a komunikace po telefonu nemusí být kolikrát tak přehledná, jak by bylo potřeba a během této komunikace také může zapadnout několik potřebných informací. Častější setkání by dle komunikačních partnerů měla být častější také z důvodu toho, že kolikrát může dojít k nesouladu názorů mezi kurátorem a danou organizací a je potřeba si sednout a najít určitý kompromis, který bude pro jejich klienta nejlepší. Ku prospěchu věci by dle některých byla také širší nabídka služeb od daných organizací, ale na to konto se komunikační partneři shodují, že když se dané organizace budou do budoucna nadále rozvíjet a rozšiřovat, tak to bude úplně dostačující. Ve své profesi kurátor také často spolupracuje s psychology a s psychiatry. Spolupráce s nimi může být v některých případech náročná a to hlavně kvůli tomu, že místy kurátor potřebuje získat informace o zdravotním stavu dítěte nebo jeho rodiče a to může být kolikrát, jak říká KP5, „*práce na tenkém ledě*“, ale i vzhledem k tomu je pro práci s rodinou a dítětem tato spolupráce naprosto nezbytná. Dalším obecným limitem je také dojezdová vzdálenost některých organizací, obzvláště když se daný OSPOD nachází v menším městě, kde se žádná z organizací nenachází. Pro klienty to může být zásadní problém, jelikož to pro ně může být finančně náročné, nebo si kvůli tomu musí brát volno v práci na celý den, proto by někteří z komunikačních partnerů ocenili, kdyby spolupracující organizace byly více mobilní a častěji za klienty dojížděli v rámci terénní práce. KP1 vidí další drobný limit ve spolupráci v občasném personálním obsazení: „*drobné limity vidím třeba v personálním obsazení těch organizací, že třeba máme pracovníka, kterej s náma spolupracuje a pak odchází pryč a musíme shánět jiného a potom musíme klienty, kteří byli zvyklí na předchozího, seznamovat s tím novým a může tam být už nějaká určitá*

nedůvěra. Nebo se ta důvěra bude znovu od začátku budovat a může to ten daný proces zbrzdit“.

5.4 Kategorie č. 4: Limity spolupráce s dítětem a jeho rodinou

Schéma č. 5 ukazuje nejčastější limity s kterými se setkávají kurátoři pro děti a mládež při spolupráci s dítětem a jeho rodinou.

Schéma č. 5: Limity spolupráce s dítětem a jeho rodinou

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

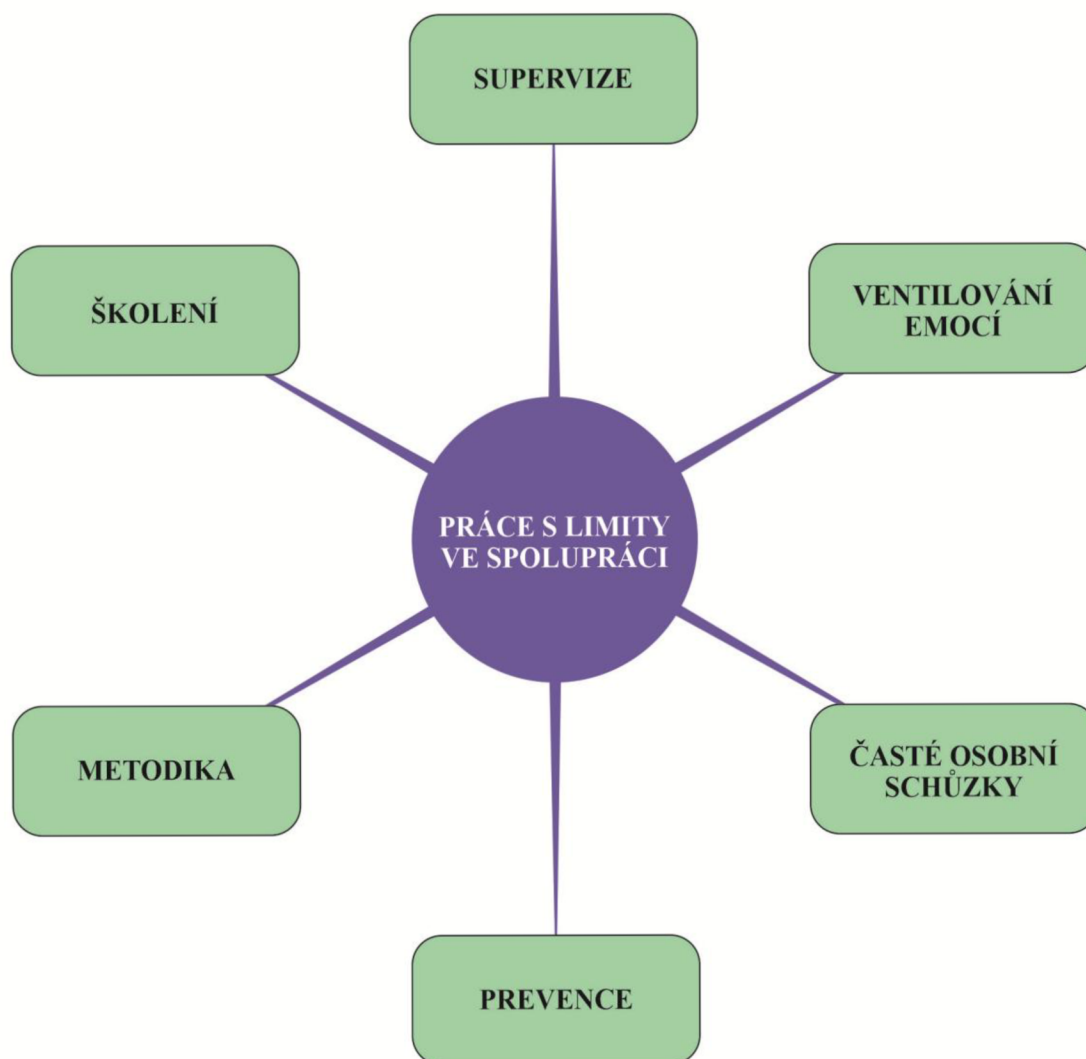
Kurátor během své profese spolupracuje s různými organizacemi, které jsou nápomocné v případě daného klienta. Hlavně ale pracuje s dítětem a případně s jeho rodinou. Tato spolupráce mezi kurátorem a dítětem, nebo jeho rodinou, je dle respondentů velice náročná a často se potýkají s neochotou vůči dané spolupráci. Kurátoři zmiňují, že spolupráce s dítětem je ve větším množství případů bez problémová, ale nejčastěji se setkávají s neochotou spolupracovat od rodičů daného dítěte. Rodiče například myslí, že je s jejich dítětem vše v pořádku a není potřeba využívat služby kurátora a můžou to v nějakých případech považovat určitou sociální degradaci pro okolí. Velmi často se jedná o absenci rodičovských kompetencí, kdy rodiče nejsou schopni zaujmout rozumný postoj k výchově dětí a nejsou schopni změnit způsob svého uvažování. Dle komunikačních partnerů by bylo mnohdy jednodušší spolupracovat pouze s dítětem. Ale o této spolupráci musí také obeznámit rodiče daného dítěte, kteří s tím mnohdy nesouhlasí. KP3 sděluje, že práce s rodinou daného dítěte je místy opravdu psychicky náročná: „*my se snažíme tomu dítěti pomoci a můžete to těm rodičům, pokud jsou*

negativně naladěni, vysvětlovat jak chcete, ale pokud oni si tu cestu vyhodnocují jinak, než by měli, tak na to doplácí jen to dítě, to mě trápí nejvíc“. Ve většině případů se nejedná o nespolupráci celé rodiny, ale pouze jednoho rodiče. Daný rodič všechno bojkotuje a kurátorům v tom případě nezbývá nic jiného, než pouze upozornit daného rodiče na to, co se může stát, když nezačne konat. Ve zmíněných případech také může hrát velkou roli zákon, jelikož někteří komunikační partneři v rozhovorech uvedli, že jsou místy zákonem svázáni a kolikrát by chtěli jít za hranu zákona, aby danému dítěti pomohli, ale není to z legislativního rámce možné. Dalším limitem je zde dojezdová vzdálenost rodiny, kdy pro rodinu není možné docházet na pravidelnější pohovory na OSPOD, a to především v případech, kdy je nad výchovou nezletilého stanoven soudní dohled a je nutné být s rodinou ve větším kontaktu.

5.5 Kategorie č. 5: Práce s limity ve spolupráci

Schéma č. 6 vyobrazuje metody, které kurátoři pro děti a mládež používají pro práci s limity ve spolupráci.

Schéma č. 6: Práce s limity ve spolupráci

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Když se ve spolupráci mezi kurátorem pro děti a mládež a danou spolupracující organizací vyskytnou určité limity, je potřeba udělat maximum pro to, aby byl daný limit odstraněn. Spolupráce by měla být co nejvíce efektivní a účinná. Velice důležitá v tomto smyslu je také prevence a četnost setkávání s danými organizacemi. Dle komunikačních partnerů je základním stavebním kamenem to, aby případné emoce v sobě účastníci řízení nedusili a šli s nimi na povrch. A to prostřednictvím toho, že když jim něco nevyhovuje nebo v něčem spatřují nějaký limit, tak se s tím obrátí na danou organizaci a domluví si osobní schůzku, kde společně předloží určitý problém a společně s ním i jeho řešení. Je důležité, aby se poté obě strany poučili a vyvarovali těmto situacím do budoucna. Důležité je také ventilování emocí. Je naprosto zdravé, když člověk v sobě své emoce nedusí a jednou za čas se rozčílí. Ventiluje tím právě negativní emoce, jelikož uzavírat je v sobě nemusí být úplně prospěšné. Když se vyskytnou určité limity ve spolupráci, tak role kurátora je taková, že by měl svolat společnou schůzku, měl by připravit podklady pro řešení určitého problému a celkově můžeme říci, že by měl být aktivnější než ostatní. Pravidelné osobní schůzky jsou velice důležité i v případech, kdy se žádný problém ve spolupráci nevyskytuje. Na těchto schůzkách je důležitá komunikace, seznámení se s prací všech zúčastněných a také práce se zkušenostmi ostatních. Kurátoři také často absolvují různé typy školení. Počet školení vychází ze Standardů kvality sociálně právní ochrany, konkrétně ze standardu č.6 – Profesní rozvoj zaměstnanců, kde je uvedeno, že kurátor by měl absolvovat školení šestkrát ročně po dobu 8 hodin, což je celková dotace 48 hodin za jeden rok. Na těchto školeních se kurátoři seznamují s aktuálními novinkami, prohlubují svou kvalifikaci a všechny tyto nové poznatky si poté přenáší do zaměstnání, kde vše konzultují se svými kolegy. V ohledu prevence je zde velice důležitá supervize, která se koná přibližně jednou za tři měsíce. Názory komunikačních partnerů na supervizi jsou velice odlišné, například KP3 si supervize pochvaluje a říká, že jsou pro ni velice prospěšné: *„na tý supervizi si prostě sedíme dvě hodiny s naší paní supervizorkou a je to jiné svět, já to vnímám jako odreagování a opravdu pocit, že jsem mohla tady ty problémy za těma dveřma nechat“*. Někteří komunikační partneři se s tímto tvrzením neztotožňují, jelikož pro ně nejsou supervize tak efektivní. Největší nevýhody shledávají ve svěřování se cizímu člověku zvenčí, počtu sezení a nebo také

v časté obměně supervizorů. Časté střídání supervizorů může mít za následek úplnou dysfunkci dané supervize, jelikož si člověk musí zvykat pokaždé na někoho nového a vždy od nuly budovat důvěru k dané osobě. Když kurátoři narazí na problém, s kterým si neví rady, tak se mohou obrátit na metodiky, kteří sídlí na krajském úřadu a pokusí se s řešením problému pomoci.

5.6 Kategorie č. 6: Účinnost spolupráce a klíčové faktory

Schéma č. 7 ukazuje faktory, které považují kurátoři pro děti a mládež za klíčové ve smyslu kvalitní spolupráce s organizacemi.

Schéma č. 7: Klíčové faktory pro kvalitní spolupráci

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Komunikační partneři na otázku účinnosti jejich spolupráce s ostatními organizacemi reagovali převážně kladnými odpověďmi. Samozřejmě účinnost spolupráce je těžké hodnotit jako celek, ale jak říkají komunikační partneři, tak je to různé od organizace k organizaci. Jsou organizace, které spolupracují v maximální možné míře a poté jsou tady organizace, kde vážně několik věcí a spolupráce zde není tak efektivní, jak by být měla. Z rozhovorů je patrné, že převažují dobré zkušenosti se spoluprací před těmi špatnými. KP2 hodnotí spolupráci takto: „*spolupráci hodnotím jako naprosto bezproblémovou a maximálně vyhovující pro výkon mojí práce*“. KP5 považuje za nejtěžší, spolupráci se soudy: „*Největší problém vnímám ve spolupráci se soudy, kdy se musíme jako OSPOD neustále obhajovat a argumentovat, proč jsme zvolili cestu takovou a ne jinou*“. Aby byla spolupráce mezi kurátorem a danou organizací co nejvíce efektivní, musí být splněno hned několik klíčových faktorů, které komunikační partneři v rozhovorech uvedli. Mezi nejčastější klíčové faktory patří častý kontakt s organizacemi, včasné předávání informací o klientech, zjišťování současného aktuálního stavu, komunikace, férovost, ale hlavně důvěra. Téměř všichni komunikační partneři se shodují, že důvěra hraje v efektivitě dané spolupráce největší roli. Blaho daného dítěte je pro kurátory to nejdůležitější, proto je nutné, aby v jejich spolupráci panovala důvěra a bylo možné tohoto cíle společně dosáhnout. Jako důležitá ve spolupráci se jeví také spolehlivost, jelikož kurátor může svou práci dělat sebeděle, ale když se nemůže spolehnout na druhou stranu, tak daná spolupráce nepřináší potřebné ovoce. Vzhledem k tomu, že výzkum probíhal v menší oblasti se všemi kurátory z okresu Český Krumlov, tak dalším klíčovým aspektem k účinné spolupráci je vzájemná známost. Jak zmiňuje většina respondentů, tak téměř všichni působí v sociální sféře už dlouhé roky a mají bohaté zkušenosti se vzájemnou spoluprací, takže již ví, co si můžou k sobě dovolit a jak z té spolupráce vytěžit maximum. Dle komunikačních partnerů je právě toto klíčový faktor k bezproblémové spolupráci a konstatují, že vzájemná provázanost kontaktů a četnost setkávání se, i mimo pracovní půdu, je velice důležitá. KP1 to shrnuje jako „*vzájemně dobré vztahy a přátelství*“. Samozřejmě i v těchto případech může dojít ve spolupráci k nesouladu názorů jednotlivých zúčastněných osob, ale v tomto okamžiku je nutné si říci, že všichni uvažují tak, aby byl zájem dítěte nebo jeho rodiny na prvním místě

a je důležité najít určitý kompromis, který bude přijatelný pro obě strany. Kurátoři zmiňují, že během jejich letité praxe již měli možnost zjistit, jaké organizace jim vyhovují a přináší nejlepší možný výsledek pro jejich klienta. Během těchto let již přerušili spolupráci s těmi organizacemi, kde se nedostavoval správný výsledek a vzájemná spolupráce vázla.

6 Výsledky: 2.část

V této části sumarizuji výsledky z druhé části mého výzkumu. Výzkum je založen na výsledcích výzkumu v první části a je prováděn se zaměstnanci ze spolupracujících organizací, které v první části kurátoři pro děti a mládež uvedli jakožto organizace, se kterými nejčastěji spolupracují. Výzkum probíhal formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zde můžeme vidět jednotlivé kategorie, které se vyskytují v 2.části mého výzkumu (schéma č. 8).

Schéma č. 8: Přehled kategorií v 2.části výzkumu

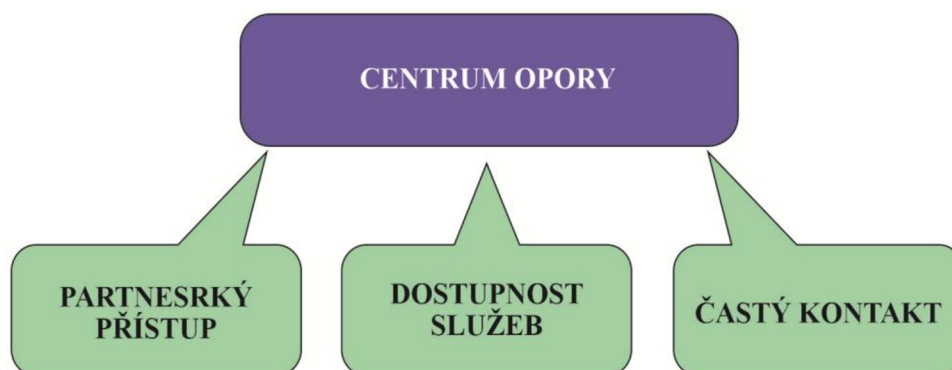

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

6.1 Kategorie č. 7: Centrum opory

Schéma č. 9 nám ukazuje, co spolupracující organizace dělají pro to, aby byly pro kurátory takzvaným centrem opory.

Schéma č. 9: Centrum opory

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

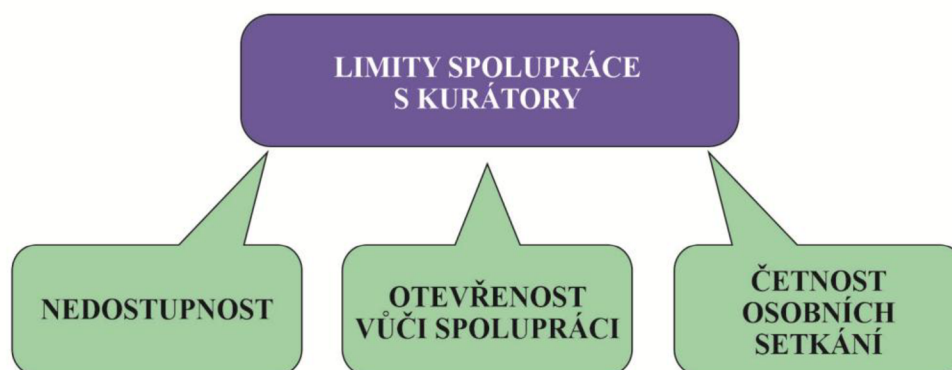
Vzhledem k tomu, že v první části výzkumu kurátoři pro děti a mládež uvedli organizace, s kterými nejčastěji spolupracují, tak je důležité zjistit, co tyto spolupracující organizace dělají pro to, aby se k nim kurátor vždy rád vracel a měl s nimi dobrou zkušenost. Na začátek je důležité zmínit, že každá organizace je jiná a pracuje svým určitým způsobem. Tudíž opatření, která zavádějí k tomu, aby se na ně kurátoři rádi obraceli, se liší u každé organizace. Základním stavebním kamenem je určitě podstatná kvalita služeb, které daná organizace poskytuje. Čím více bude služba kvalitní a bude mít co nejvíce konzistentní výsledky, tím spíše se bude kurátor k dané organizaci vracet a využívat její služby. Ve spolupráci s kurátorem je důležité vytvářet partnerský přístup, který by měl být založen na vzájemné spolupráci, respektu, rovnosti a důvěře mezi organizací a kurátorem. Do partnerského přístupu samozřejmě také patří komunikace, která by měla být maximálně otevřená a transparentní. Co se týče respektu, tak je podstatné respektovat vzájemné kompetence, odpovědnost a také názor druhé strany, když přijde na řešení určitých situací. Respekt je v této oblasti velice klíčový aspekt pro perspektivní a kvalitní spolupráci, jelikož je důležité mít respekt k druhé straně, ale je také potřeba ho vnímat oboustranně. Partnerský přístup

ve spolupráci vytváří pozitivní pracovní prostředí a dlouhodobě úspěšnou spolupráci do budoucna. KP6 říká, že se jakožto organizace snaží co nejrychleji a nejefektivněji reagovat na danou poptávku, která od kurátora přijde: „Rozhodně jsme dostupný, kdy vlastně potřebujou, nedáváme třeba termíny až za 3 měsíce, jsme ochotný poskytnout tu podporu tomu dítěti vlastně skoro okamžitě, takže to je asi to hlavní, protože když dá někdo termín za 3 měsíce tak to pak nemusí být už úplně efektivní“. Organizace se také snaží pořádat pravidelné schůzky s kurátory, které slouží k navázání a posílení vzájemných osobních vztahů. Na těchto schůzkách také může dojít k lepšímu porozumění určitých potřeb, očekávání obou stran a je zde také možnost udělení konstruktivní zpětné vazby.

6.2 Kategorie č. 8: Limity spolupráce s kurátory z pohledu zaměstnanců spolupracujících organizací

Schéma č. 10 ukazuje limity spolupráce s kurátory pro děti a mládež, které zmínili zaměstnanci ze spolupracujících organizací.

Schéma č. 10: Limity spolupráce s kurátory

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

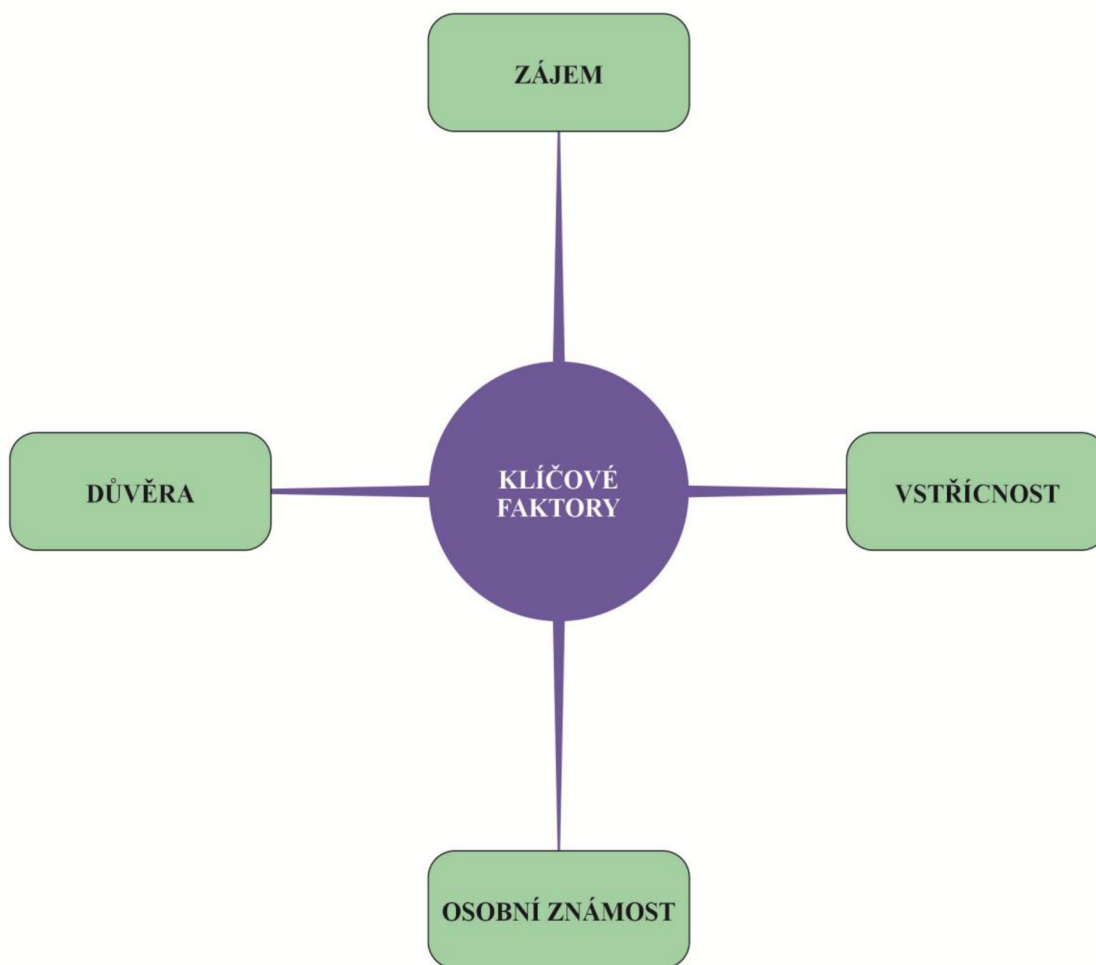
V této kategorii můžeme říci, že zaměstnanci ze spolupracujících organizací se ztotožňují s odpověďmi kurátorů pro děti a mládež, které uvedli v první části mého výzkumu. Ale i tak zmiňují nějaké další limity, které je omezují při spolupráci. Jedním z limitů, které komunikační partneři zmiňují, je občasná nedostupnost kurátorů.

Vzhledem k tomu, že práce kurátora může být místy pestrá z důvodu výjezdů do terénu, zejména do výchovných ústavů, které se nachází mimo Jihočeský kraj, tak může být náročné zastihnout kurátora na telefonu. KP7 konkrétně říká: „*občas může být problematické zastihnout toho kurátora na pevné lince nebo obecně třeba na mailu*“. Z toho důvodu je nutné si telefonát, případně schůzku, dopředu naplánovat a dát si vzájemný čas. Ale to může také znamenat zpoždění účinku dané služby, obzvláště v závažných případech. Z rozhovorů dále vyplývá také to, že by bylo potřeba s některými kurátory prohloubit otevřenost vůči spolupráci s některými organizacemi a to hlavně kvůli tomu, že se kolikrát stává, že se rodina s dětmi dostane do dané organizace „*za minutu dvanáct*“, dle KP8. K tomu se může vázat také další limit. Tím jsou vysoké nároky kurátorů ke spolupracujícím organizacím. Právě v takovýchto situacích, kdy se klient dostane do organizace pozdě, kurátoři místy očekávají, že organizace klientům efektivně pomůže. A to i tehdy, kdy už není pomoc možná, a nebo stojí velké množství úsilí a času. Na závěr se komunikační partneři shodují, že by bylo vhodné, aby docházelo k častějším osobním setkáním s kurátory, jelikož v současné chvíli dochází mezi těmito subjekty k setkání pouze párkrát do roka.

6.3 Kategorie č. 9: Účinnost spolupráce a klíčové faktory

Schéma č. 11 vyobrazuje faktory, které považují zaměstnanci ze spolupracujících organizací za klíčové pro kvalitní spolupráci s kurátory.

Schéma č. 11: Klíčové faktory

Zdroj: Vlastní výzkum, 2024

Spolupráci s kurátory pro děti a mládež hodnotila převážná část komunikačních partnerů jako kladnou. Ale jak říká KP8: „*kvalita spolupráce se vždy liší podle daného kurátora a u některých by bylo potřeba posílit otevřenost směrem k práci daných organizací*“. Komunikační partneři hodnotí spolupráci s kurátory i mimo okres Český Krumlov jako velmi dobrou a ve většině případů se nesetkali s nějakými závažnějšími

problémy ve spolupráci. KP7 dodává, že spolupráce mezi ním a kurátorem je hlavně o výměně vzájemných informací o klientech: „já využívám ty informace, co mají kurátoři a oni zase ty moje“. Většina zaměstnanců ze spolupracujících organizací považuje za klíčové faktory osobní známost, vstřícnost a zájem ze strany kurátorů. Komunikační partneři se dále shodují v tom, že mezi nejdůležitější faktory pro účinnou spolupráci patří důvěra a také osobní znalost kurátorů. Právě pro tvorbu těchto dvou faktorů jsou klíčové časté osobní schůzky, které také zmiňují komunikační partneři jakožto základ pro dobré pracovní vztahy a spolupráci. KP7 považuje právě znalost jednotlivých kurátorů za velice důležitý faktor v jejich spolupráci a dodává, že tato skutečnost velice dobře působí také na jejich klienty: „ve chvíli kdy klienti řeknou u koho byli jako u kurátora, protože zpravidla to s kurátorem řeší jako s prvním člověkem, takže když nám potom řeknou jméno toho kurátora a oni už vidí, že my víme o koho jde, tak je to pro ně jednak dobrá zpětná vazba že jsme propojení a jednak je vidět, že je to pro ně jako posilující, že nemusí opakovat zas to samý, co už řešili u kurátora, protože my si ty informace mezi sebou vlastně předáme, takže oni nemaj ten pocit, že je to pokaždé to stejný“. Stejně jako u kurátorů zde hraje velkou roli dlouholetá praxe v sociální sféře, kde komunikační partneři nasbírali četné zkušenosti se spoluprací a ve většině případů to staví do přátelské roviny. S tím se také ztotožňuje KP6, která hodnotí spolupráci s kurátory na základě osobní známosti jako „jedinečnou a bezkonkurenční“. Komunikační partneři také v rozhovorech uvádí komunikaci jako klíčový prvek v jejich spolupráci, konkrétně uvádějí přehled kurátorů v jejich práci s klienty, kdy není třeba zdlouhavá práce s administrativou, jelikož si kurátoři pamatují své klienty a nezpomaluje to daný průběh spolupráce.

7 Diskuze

Kapitola diskuze obsahuje poznatky, které byly zjištěny při tvorbě teoretické a praktické části této práce. Tyto poznatky jsou v této kapitole interpretovány a porovnávány s odbornou literaturou. Diskuze se zaměřuje hlavně na téma spolupráce, limity spolupráce a v neposlední řadě také uvádí klíčové faktory pro kvalitní spolupráci. V závěru diskuze se nachází odpověď na hlavní výzkumnou otázku.

Kurátoři pro děti a mládež během výkonu své profese využívají služeb ostatních organizací pro dosažení toho nejlepšího možného výsledku pro jejich klienta. Pro nejlepší možný výsledek je nutné, aby spolupráce mezi uvedenými subjekty fungovala otevřeně a bezproblémově. Matoušek a Pazlarová (2016) poukazují na současnou slabou multidisciplinární spolupráci v ČR. S tím se neztotožňují komunikační partneři, kteří tvrdí, že multidisciplinární spolupráce v okrese Český Krumlov je na dobré úrovni. Z rozhovorů se všemi komunikačními partnery vyplývá, že vzájemná spolupráce mezi nimi je převážně o sdělování a práci s informacemi o jejich klientech. Při práci s klientem je zásadní úvodní fáze, při které dochází k hodnocení klienta. V této fázi kurátoři shromažďují veškeré informace, které by jim poskytly větší náhled do situace klienta. Při shromažďování informací se ve většině případů kurátor obrací také na spolupracující subjekty, které mohou mít větší vhlad do života klienta a mohou kurátorům poskytnout důležité poznatky o klientovi. S tím také souhlasí Kahoun (2007) a Pemová a Ptáček (2016), kteří tvrdí, že tato mezioborová spolupráce je velice důležitá. Dále uvádí, že právě pracovníci těchto institucí jsou osobami, které mají možnost pravidelně a dlouhodobě monitorovat děti a jejich schopností by mělo být odborně vyhodnotit, zda chování a stav dítěte odpovídá jeho věku a zdravotnímu stavu. Dle mého přesvědčení je typickým příkladem tohoto tvrzení spolupráce se školami, konkrétně s pedagogy a sociálními pedagogy, kdy tyto subjekty daného klienta vidí téměř každý den a můžou zpozorovat různé výkyvy v chování nebo výchovné problémy a tím pádem i poskytnout tyto zjištěné skutečnosti kurátorovi. Dle Pemové a Ptáčka (2012) by kurátor měl sbírat pouze informace nezbytné pro hodnocení situace dítěte. Dle autorů systematickost a konkrétnost

při sběru dat nejen usnadňuje jejich efektivní vyhodnocení, ale také podněcuje spolupracující organizace k rychlému a přesnému sdílení informací.

V průběhu spolupráce je také podstatné vědět, co si od spolupráce druhá strana slibuje. Co se týče role kurátora, tak se komunikační partneři z druhé části výzkumu shodují, že od kurátora očekávají, že bude určitým styčným důstojníkem pro klienta s problémy. Organizace si dále od kurátora slibují nahlížení na danou situaci z různých úhlů pohledu a schopnost udělat nezbytná rozhodnutí v zájmu dítěte, která avšak nemusí být vždy vítána. Většina zaměstnanců ze spolupracujících organizací od kurátorů očekávají, že zaplní pomyslné políčko směrem k rodině, jelikož mají o klientovi větší škálu informací a celkově mohou mít větší vhled do dané situace než některé organizace. Někteří komunikační partneři tvrdí, že s kurátorem spolupracují kolikrát i na denní bázi, když se jedná o závažné případy. Naopak někteří konstatují, že s kurátorem spolupracují přibližně dvakrát do měsíce. Z rozhovorů s komunikačními partnery z druhé části výzkumu vyplývá, že důležitou proměnou je zde období.

Dle mého přesvědčení je spolupráce mezi kurátorem pro děti a mládež a spolupracujícími organizacemi opravdu důležitá směrem ke klientovi. Za zásadní považují budování dobrých vztahů se zaměstnanci z ostatních institucí, jelikož tito zaměstnanci mohou být kolikrát více v kontaktu s klientem a vidět ho v jiném prostředí, než kurátor. Právě jiný úhel pohledu ostatních institucí může přinést kurátorovi doposud nezjištěné skutečnosti a tím i zkvalitnit jeho práci.

Limity spolupráce

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo nalézt určité limity spolupráce, které se mohou vyskytovat mezi kurátorem pro děti a mládež a spolupracující institucí. Aby byly limity ve spolupráci co nejvíce komplexně zmapovány, je potřeba zjistit názory na spolupráci z obou zmíněných stran. Na začátek je vhodné zmínit, že komunikační partneři v rozhovorech uvádí, že se v jejich spolupráci s druhou stranou nevyskytují žádné závažné limity, které by jim práci komplikovaly a vzájemnou spolupráci hodnotí velice kladně. Avšak zdůrazňují, že v případech výskytu určitých limitů se ve většině případů jedná o drobné omezení, na kterých je třeba zapracovat. MPSV (2021) charakterizuje

limity spolupráce jako oblasti, jež mohou pro aktéry představovat bariéru, která omezuje či plně znemožňuje vykonávat jejich pracovní činnosti a povinnosti podle jejich potřeb, které vykonávají v zájmu klientů sociální práce.

Zjištěné limity ve spolupráci můžeme komparovat s výsledky projektu MPSV, který byl publikován v roce 2021 a nese název Systémová podpora sociální práce v obcích. V rámci tohoto projektu bylo zapojeno patnáct obcí z České republiky, které se na projektu podílely. Každá z obcí se po dobu dvou let snažila realizovat projekt, který byl zaměřený na rozvoj sociální práce v území celé obce. Tento projekt se také zabýval problematikou interdisciplinární a multidisciplinární spolupráce a jeho cílem bylo zjistit poznatky z praxe o nastavené spolupráci mezi jednotlivými subjekty. Ze zjištěných výsledků je patrné, že jednotliví zaměstnanci považují za nejčastější limitující faktory ve spolupráci časovou kapacitu pracovníků, osobní přístup ke spolupráci, otevřenost, zájem o spolupráci a nebo také ochranu osobních údajů. S těmito limity se komunikační partneři z mých výzkumných částí ztotožňují a jednotlivé limity rozebírají více do detailu.

Z průběhů rozhovorů je zřejmé, že palčivým limitem pro kurátory jsou omezené kapacity některých organizací. Je důležité zmínit, že limity ohledně kapacit se týkají hlavně určitých výchovných ústavů nebo diagnostických ústavů pro děti, které se (s výjimkou Diagnostického ústavu pro děti v Homolích) v Jihočeském kraji téměř nenachází. Podle mě je toto jeden z největších problémů pro kurátory, protože i v průběhu uskutečněných rozhovorů s nimi bylo zřejmé, že tento fakt jim práci neskutečně ztěžuje a mnohdy se ani jejich práce, v důsledku tohoto limitu, nepotkává s žádaným výsledkem. Limity ohledně kapacit se ale také týkají organizací, které kurátoři v rozhovorech zmínili, jakožto organizace s kterými nejčastěji spolupracují. Proti tomu naopak oponovali někteří z komunikačních partnerů z druhé části výzkumu, kteří tvrdí, že si myslí, že se jako organizace snaží být co nejvíce dostupní a péči danému klientovi jsou schopni poskytnout téměř okamžitě. Mezi limity kapacit můžeme také zařadit výše zmíněnou časovou kapacitu pracovníků, která je také provázána s limitem komunikace. Zejména komunikační partneři ze strany zaměstnanců spolupracujících organizací tuto skutečnost uvádějí, jako místy nepříjemnou.

Komunikační partneři říkají, že se v poslední době potýkají s častou nedostupností ze strany kurátorů, kdy kurátoři jsou často v terénu a nefungují na pevných linkách nebo nereagují na došlé e-maily. Osobně si myslím, že tento limit je důsledkem obrovského množství klientů, se kterými musí kurátor pracovat. Při rozhovorech s nimi jsem jim také pokládal otázku, kolik mají v současné době klientů a byl jsem obrovsky překvapen, o jaké číslo se jedná. Na úkor tohoto zjištění si myslím, že kurátoři jsou kolikrát přehlceni množstvím práce, kterou musí vykonávat a kvůli tomu může vzniknout výše zmíněný limit v časové dostupnosti. Na základě tohoto zjištění se přikláním k tvrzení Matouška (2007), který říká, že pomoc, kterou kurátor poskytuje, nemůže být tak intenzivní, jak by měla, a to hlavně z důvodu vysokého počtu případů a klientů, kterými se kurátoři ročně zabývají.

Z řad pracovníků ze spolupracujících organizací byla také zmiňována otevřenost a zájem ke spolupráci ze strany kurátorů jako jeden z limitů. V některých případech se kurátoři nemusí ztotožňovat s nastavenými hodnotami a systémem dané organizace a tím pádem může jejich spolupráce upadat. Z rozhovorů je jasné, že tento limit se nejčastěji týká spolupráce s neziskovými organizacemi. S tím nesouhlasí Matoušek a Pazlarová (2016), kteří tvrdí, že pracovníci OSPOD by měli vedle pověřených osob výkonem SPO také spolupracovat s neziskovými organizacemi, které se zabývají prací s ohroženými dětmi a také podporou ohrožených rodin. Dle autorů tyto organizace mohou být velice nápomocné a přinést nový pohled na určitou situaci.

Mezi další limity můžeme zařadit také počet vzájemných osobních schůzek mezi kurátory a zaměstnanci ze spolupracujících organizací, kdy, dle mého názoru, je počet těchto schůzek opravdu nízký. Názory na tuto problematiku se mezi komunikačními partnery liší. Všichni komunikační partneři se shodují, že počet osobních setkání je nízký, ale někteří v tom nespatřují zásadní problém, nýbrž převažují komunikační partneři, kteří v tomto spatřují zásadní limit ve spolupráci. Častý osobní kontakt je velice důležitý faktor ve spolupráci těchto subjektů, jelikož slouží hlavně k utužování vzájemných vztahů. Z rozhovorů s kurátory vyplývá, že limit v počtu osobních setkání nespatřují u sociálních pedagogů, jelikož jsou s nimi v osobním kontaktu téměř na denní bázi.

Co se týče mého názoru na výše zmíněné limity, tak největší omezení vnímám v nedostatku osobních setkání mezi zmíněnými subjekty. Pravidelné schůzky přispívají k lepším vztahům mezi jednotlivými stranami, které jsou poté aplikovány do vzájemné spolupráce za účelem toho nejlepšího výsledku. Tyto schůzky by se také měly konat nezávisle na tom, jestli se vyskytuje nějaký problém, či nikoliv. Ohledně dostupnosti jednotlivých komunikačních partnerů si myslím, že by bylo vhodné pro všechny strany, aby byl zřízen jednotný společný prostor pro všechny, kde by organizace, ale i kurátoři, mohli vkládat informace o klientech, a tím pádem by se také mohl odbourat limit, který se týká časové dostupnosti.

Klíčové faktory pro kvalitní spolupráci

V průběhu rozhovorů s komunikačními partnery jim byly také pokládány otázky ohledně faktorů, které shledávají klíčové pro jejich spolupráci. Můžeme říci, že spolupráce mezi jednotlivými subjekty se odvíjí od osobností jednotlivých pracovníků. Dle Matouška (2003) by měl sociální pracovník disponovat několika osobnostními předpoklady. Mezi tyto předpoklady řadí inteligenci, důvěryhodnost a schopnost ovládat komunikační dovednosti. S tímto tvrzením komunikační partneři souhlasí a za důležité faktory považují hlavně vzájemnou důvěru a respekt. Na to navazuje Gehring et al., (2021), který tvrdí, že vzájemný respekt a uznání příslušných odborných znalostí a kompetencí jsou nezbytnými předpoklady pro účinnou spolupráci. Pro budování důvěry jsou nesmírně důležitá četná osobní setkání mezi danými subjekty, která bohužel nejsou tak častá. S důvěrou se pojí také osobní známost mezi jednotlivými pracovníky. Téměř všichni komunikační partneři mají dlouholetou praxi v sociální sféře v okrese Český Krumlov. Tento okres je zároveň rozlohou poměrně malý, takže vzájemná provázanost jednotlivých pracovníků je zde opravdu obrovská. Komunikační partneři jsou na vzájemnou spolupráci již zvyklí a ví, jak s druhou stranou jednat, aby z jejich spolupráce vyšel kvalitní výsledek. Z rozhovorů jasně vyplývá, že většina staví spolupráci do přátelské roviny a zároveň uvádí, že právě vzájemným přátelstvím a osobní známostí se liší od větších okresů. Z těchto důvodů také usuzují, že jejich spolupráce v tomto okrese je na skvělé úrovni a popisují jí jakožto bezkonkurenční. S důvěrou je také provázána spolehlivost.

Mezi klíčový faktor pro kvalitní spolupráci můžeme také zařadit spolehlivost, protože když ve spolupráci spolupracuje jen jedna strana a druhá strana neplní své povinnosti, tím pádem není spolehlivá, tak výsledkem nemůže být kvalitní výstup.

Jako důležité se také jeví preventivní působení před vznikem jednotlivých limitů. Do prevence můžeme zařadit hned několik věcí. Jednou z věcí mohou být supervize. Supervize jsou v práci sociálního pracovníka běžná věc, avšak na její účinnost mají komunikační partneři smíšené názory. Někteří komunikační partneři považují supervizi za naprosto klíčovou v jejich profesi. Uvádí, že supervize pro ně znamená bezpečný prostor, kde mohou otevřeně sdílet své názory a ventilovat emoce. Naopak někteří komunikační partneři projevují spíše negativní názor vůči supervizi. Za negativní považují skutečnost svěřování se cizímu člověku zvenčí a tvrdí, že je pro ně více užitečné svěřit se kolegům na pracovišti, které znají. Jako další negativum vnímají nízký počet supervizí, které se v některých případech konají pouze párkrát do roka. S touto nevýhodou ohledně četnosti supervizí ve skupině se také ztotožňují Hawkins a Shohet (2007), kteří tvrdí, že oproti individuální supervizi je v supervizi skupinové nevýhodou zřejmé omezení času, který je věnován každému jednotlivému členovi a tím pádem může mít každý člen svůj čas se projevit například pouze jednou za několik setkání.

Stejně jako v předchozí kapitole můžeme tato zjištění komparovat s projektem MPSV (2021) s názvem Systémová podpora sociální práce v obcích. V tomto projektu, v rámci kapitoly Interdisciplinární a multidisciplinární spolupráce, účastníci uvádí za klíčové aspekty pro spolupráci hlavně vzájemnou důvěru, komunikaci, supervize, intervize, otevřenost a podporu mezilidských vztahů prostřednictvím častých osobních setkání. Můžeme říci, že s většinou výše zmíněných klíčových faktorů se komunikační partneři z obou výzkumných částí mé práce ztotožňují. Velice zajímavé mi přijde, že účastníci projektu nezmiňují osobní známost jako klíčový aspekt pro kvalitní spolupráci. Dle mého názoru tato skutečnost potvrzuje tvrzení komunikačních partnerů z mého výzkumu o jedinečnosti jejich spolupráce.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku:

Z výsledků výzkumu je patrné, že mezi kurátorem pro děti a mládež a spolupracujícími organizacemi nedochází k nějakým zásadním limitům v jejich spolupráci. Nicméně i přes to komunikační partneři zmiňují některé limity v jejich spolupráci, se kterými je třeba pracovat. Mezi tyto limity můžeme zařadit komunikaci, nízký počet osobních setkání, nízké kapacity některých organizací, dojezdovou vzdálenost, mobilitu, různé názory, časovou dostupnost a nebo také otevřenost ke spolupráci.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou hlavní limity spolupráce mezi kurátory pro děti a mládež a spolupracujícími organizacemi v okrese Český Krumlov.

V teoretické části byly vymezeny důležité pojmy, jako OSPOD, profese kurátora, náplň práce kurátora nebo také spolupráce kurátora s organizacemi. Tyto pojmy slouží jakožto základní stavební kámen pro část praktickou.

Výzkumná část byla rozdělena na dvě části. V první části byli zvoleni jako komunikační partneři všichni aktivní kurátoři pro děti a mládež v okrese Český Krumlov. Druhá část vycházela z části první, přičemž v této části rozhovory probíhaly se zaměstnanci ze spolupracujících organizací, které kurátoři pro děti a mládež zmínili v první části výzkumu, jakožto organizace, se kterými nejčastěji spolupracují. Pro uskutečnění výzkumné části byl použit kvalitativní typ výzkumu, konkrétně polostrukturovaný rozhovor formou dotazování. Pro zpracování a interpretování výsledků byla použita technika otevřeného kódování.

Z výsledků výzkumného šetření je zřejmé, že ve spolupráci mezi těmito subjekty nedochází k nějakým zásadním limitům, které by ohrožovaly konečný výsledek jejich spolupráce. Nicméně v obecné rovině komunikační partneři zmiňují některé limity ve spolupráci, se kterými je potřeba do budoucna pracovat za účelem zlepšení jejich kooperace. Komunikační partneři nejčastěji zmiňují tyto limitující faktory ve spolupráci: komunikace, časová dostupnost, nízký počet osobních setkání, mobilita, různé názory, nízké kapacity některých organizací, dojezdová vzdálenost, personální obsazení nebo také otevřenost ke spolupráci.

Tato bakalářská práce může sloužit jakožto zdroj učení pro kurátory pro děti a mládež a spolupracující organizace k zjištění nedostatků v jejich spolupráci, a tím pádem i ke zkvalitnění jejich výsledků. Výsledky také mohou sloužit k vytvoření dlouhodobého harmonického vztahu mezi výše zmíněnými. Výzkum zároveň identifikuje podněty pro další rozvoj spolupráce těchto subjektů.

Seznam použitých zdrojů a literatury

1. ADAMS, Julie a SHEARD, Angie, 2017. *Positive Social Work: The Essential Toolkit for NQSWs*. 2. Critical Publishing. ISBN 978-1911106760.
2. BEDNÁŘ, Vojtěch, 2013. *Sociální vztahy v organizaci a jejich management*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 9788024742113.
3. ČESKÁ REPUBLIKA, 2007. Nález Ústavního soudu k podmínkám pro nařízení ústavní výchovy a pro odnětí dítěte biologickým rodičům. In: *II. ÚS 838/2007*. s. 1. Dostupné také z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/sborniky_stanoviska/Rodina_a_dite/Nalez_US_838-2007.pdf.
4. ČESKÁ REPUBLIKA, 1991. Sdělení č. 104/1991 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 22, s. 503. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=104/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlovy.
5. ČESKÁ REPUBLIKA, 1993. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 1, s. 20-21. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlovy.
6. ČESKÁ REPUBLIKA, 2021. Vyhláška č. 449/2021 Sb., Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 202, s. 6149-6150. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=449/2021&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlovy.

7. ČESKÁ REPUBLIKA, 2012. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 33, s. 1029. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
8. ČESKÁ REPUBLIKA, 1999. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 111, s. 7662-7663. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.
9. ČESKÁ REPUBLIKA, 2006. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 37, s. 1285. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.
10. DÁVID, Radovan, 2021. *Výchovná opatření v praxi OSPOD*. Dostupné také z: <https://www.radovandavid.cz/>.
11. DULMUS, Catherine N. a SOWERS, Karen M. (ed.), 2012. *Social Work Fields of Practice: Historical Trends, Professional Issues, and Future Opportunities*. Wiley. ISBN 978-1118176924.
12. ELICHOVÁ, Markéta, 2017. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada. ISBN 9788027100804.
13. GEHRING, Rainer B.; OPATRNÝ, Michal; BIRHER, Nándor a BAUMANN, Klaus (ed.), 2021. *Spirituality, ethics and social work*. Freiburg: FreiDoc plus. ISBN 9783928969864.
14. HAWKINS, Peter a SHOHET, Robin, 2007. *Supervision in the Helping Professions*. 3. Open University Press. ISBN 978-0335218172.
15. HOFSCHEIDEROVÁ, Anna; MATIAŠKO, Maroš; RITTICHOVÁ, Barbora a KAMENÍKOVÁ, Zuzana, 2014. *Jak bránit práva dítěte mladšího patnácti let v řízení o činu jinak trestném*. Brno: Liga lidských práv. ISBN 978-80-87414-17-0.

16. ICOS ČESKÝ KRUMLOV, O.P.S., 2016. Spolu - podpora rodin a dětí v ohrožení - průvodce obtížnými situacemi v rodině. *Podpora rodin* [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <http://podporarodin.krumlov.cz/w/pruvodce-obtiznymi-situacemi-v-rodine-189/>
17. Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí, 2022. *Funkce kurátora pro děti a mládež*. [online]. [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: https://www.ospod.cz/e_download.php?file=data/editor/16cs_3.pdf&original=Funkce_kuratora.pdf.
18. KAHOUN, Vilém, 2007. *Vybrané kapitoly k sociální práci: sociální práce II*. V Praze: Triton. ISBN 9788073870645.
19. MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana, 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 9788026205227.
20. MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana, 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 9788024633367.
21. MATOUŠEK, Oldřich, 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál. ISBN 9788073673109.
22. MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 8071785482.
23. MPSV, 2019. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>
24. MPSV, 2014. *Manuál implementace standardů kvality sociálně právní ochrany pro orgány sociálně právní ochrany* [online]. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/953091/manual_OSPOD.pdf/71acde91-cbdd-36a4-7383-0a4c4552958a

25. MPSV, 2022. *Metodika transferu na výkon SPOD od roku 2022 ve znění dodatku č. I* [online]. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodika+transferu+SPOD+od+roku+2022+ve+zn%C4%9Bn%C3%AD+dodatku+%C4%8D.+1+%281%29.pdf/de42d483-43ff-aa1c-65fd-38164e01372f>
26. PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek, 2022. *Data o dětech: sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech*. Praha: Grada. ISBN 9788027113385.
27. PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek, 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada. ISBN 9788024743172.
28. PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek, 2016. *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing. ISBN 9788024756950.
29. *Příručka praxe sociální práce: výběr praktických poznatků získaných v rámci realizace projektu Systémová podpora sociální práce v obcích*, 2021. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 9788074212406.
30. REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. Sociologie (Grada). ISBN 9788024730066.
31. RUCH, Gillian; TURNEY, Danielle a WARD, Adrian, 2010. *Relationship-Based Social Work: Getting to the Heart of Practice*. Jessica Kingsley Pub. ISBN 978-1849050036.
32. SMRŽ, Josef, 2016. *Kurátor pro mládež aneb Je třeba se ho bát?* [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/kurator-pro-mladez-aneb-je-treba-se-ho-bat>
33. ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 9788073673130.
34. VYMĚTAL, Štěpán, 2009. *Krizová komunikace a komunikace rizika*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2510-9.
35. ZAJACOVÁ, Melanie; KOLÁČKOVÁ, Jana; LÍMOVÁ, Michaela; NEBESKÁ, Petra a LEPIČOVÁ, Jana, 2022. *Sociální práce na obecním úřadu*. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 9788074212529.

Seznam příloh a tabulek

Příloha č. 1: Soubor otázek do rozhovoru – Kurátoři pro děti a mládež

Příloha č. 2: Soubor otázek do rozhovoru – Zaměstnanci ze spolupracujících organizací

Příloha č. 3: Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru

Tabulka č. 1: Komunikační partneři – 1. část

Tabulka č. 2: Komunikační partneři – 2. část

Příloha č. 1 – Soubor otázek do rozhovoru – Kurátoři pro děti a mládež

1. Kolik vám je let a jaké máte vysokoškolské vzdělání a v jakém oboru?
2. Jak dlouho vykonáváte práci kurátora pro děti a mládež?
3. Jak byste popsal klientelu v okrese, ve kterém nyní působíte?
4. S jakými organizacemi nejčastěji spolupracujete? (konkrétně vyjmenujte)
5. Jaké organizace dle vás v našem okrese chybí a měly by být zřízeny?
6. Jaké jsou hlavní limity vaší spolupráce, jakožto kurátora pro děti a mládež, se spolupracujícími organizacemi při poskytování péče dětem a mládeži?
7. Jak se vyrovnáváte se situacemi, kdy vaše spolupráce s jinými organizacemi narazí na určité omezení nebo problém?
8. Jaká opatření podnikáte pro překonání potenciálních problémů ve spolupráci se spolupracujícími organizacemi?
9. Jaká je vaše role při identifikaci a předcházení možným konfliktům v rámci spolupráce s jinými organizacemi?
10. Jakými způsoby se snažíte zajistit efektivní a harmonickou spolupráci se všemi zapojenými organizacemi?
11. Jaká opatření přijímáte pro zajištění souladu vaší práce s cíli a metodami ostatních organizací, se kterými spolupracujete?
12. Jak hodnotíte účinnost vaší spolupráce se spolupracujícími organizacemi a jaké faktory považujete za klíčové pro dosažení úspěchu v této oblasti?

Příloha č. 2 – Soubor otázek do rozhovoru – Zaměstnanci ze spolupracujících organizací

1. Kolik vám je let a jaké máte vzdělání?
2. Jakou pozici v této organizaci vykonáváte a jak dlouho?
3. Jak často spolupracujete s kurátorem pro děti a mládež ?
4. Co děláte jakožto organizace pro to, abyste byli pro kurátory centrum opory?
(Většina kurátorů zvolila vás, jakožto jednu z organizací, se kterou nejčastěji spolupracují, význam otázky je takový, co jakožto organizace děláte pro to, aby se na vás kurátoři vždy rádi obraceli)
5. Jak hodnotíte spolupráci s kurátory?
6. Jaké jsou hlavní limity, se kterými se vaše organizace setkává při spolupráci s kurátorem pro děti a mládež?
7. Jak se vyrovnáváte se situacemi, kdy vaše spolupráce narazí na tyto omezení?
8. Jaká jsou vaše očekávání od role kurátora ve vašem programu?
9. Jaké jsou vaše možnosti spolupráce s kurátorem pro děti a mládež v rámci vašich současných kapacit?
10. Jakými způsoby se snažíte zajistit efektivní spolupráci mezi vámi a kurátorem pro děti a mládež?
11. Jaké jsou dle vás klíčové faktory pro kvalitní spolupráci?
12. Jak by se dle vás dala tato spolupráce zlepšit a posílit do budoucna?

Příloha č. 3 – Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru

Autor práce: Daniel Kolín

Kontakt: dankolin@seznam.cz

Předmět a provedení:

Vážená/ý paní/pane,

v současné době vypracovávám bakalářskou práci s názvem „*Problematika kurátorství pro děti a mládež*“ a chtěl bych Vás tímto požádat o spolupráci v rámci mé výzkumné části. V mé práci provádím výzkum, který se zaměřuje na nalezení hlavních limitů ve spolupráci kurátora pro děti a mládež a spolupracujících organizací. Ke zjištění informací bude použit kvalitativní typ výzkumu, formou polostrukturovaného rozhovoru. Jednotlivé rozhovory budou nahrány na diktafon a následně po vypracování práce smazány. Zvukový záznam bude sloužit pouze pro potřebu doslovného přepisu a bude k dispozici pouze autorovi práce. Doslovný přepis bude důsledně anonymizován tak, aby byla zaručena anonymita a ochrana všech osob zmíněných v průběhu rozhovoru, a aby nebylo možné tyto osoby na základě anonymizovaného přepisu identifikovat. Zejména nebudou zmíněna jména osob. Pokud jste ochotni zapojit se do výzkumu, podepište, prosím, níže uvedené prohlášení, čímž potvrzujete svůj souhlas.

Prohlášení:

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedené bakalářské práci. Autor mne seznámil s podstatou výzkumu a seznámil mne s jeho cíli, stejně jako s výhodami a riziky, které pro mne z účasti mohou vyplynout. Beru na vědomí, že veškeré získané informace budou anonymizovány a využity v rámci tvorby bakalářské práce studenta.

Měl/a jsem dostatek času na to zvážit mou účast v tomto výzkumu a důkladně se seznámit se všemi obsaženými náležitostmi.

Stvrzuji, že jsem si vědom/a obsahu tohoto informovaného souhlasu a souhlasím se zpracováním osobních a citlivých údajů v souladu s tímto dokumentem.

Jméno a příjmení:

Datum a podpis:

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

HVO – Hlavní výzkumná otázka

Kurátor – Kurátor pro děti a mládež

KM – Komunikační partner

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství a tělovýchovy

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

SPOD – Sociálně právní ochrana dětí

SPO – Sociálně právní ochrana